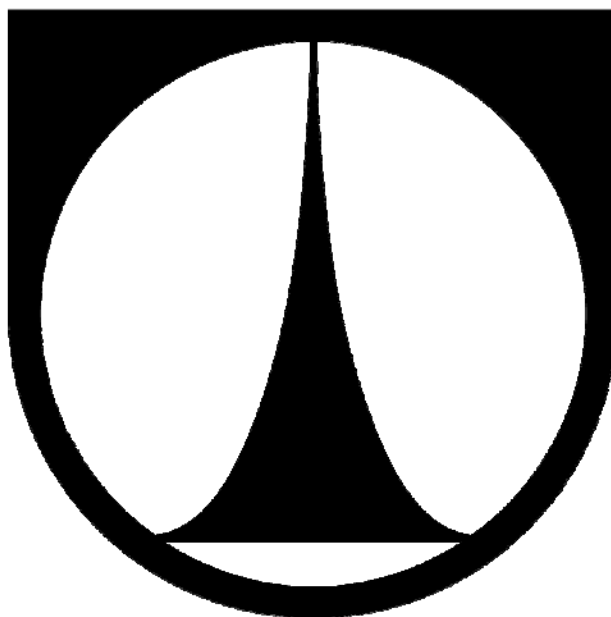

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Pavlína Hrdinová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Pojišťovnictví

Význam pojištění environmentálních rizik

The Importance of Environmental Risk Insurance

DP-EF-KPO-2014-05

Bc. Pavlína Hrdinová

Vedoucí práce: Bc. Ing. Karina Mužáková, Ph.D.; katedra pojišťovnictví

Konzultant: JUDr. Jan Ježdík; JJMC s.r.o., jednatel

Počet stran: 100

Počet

příloh:

0

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 06. 01. 2014

vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí diplomové práce Bc. Ing. Karině Mužákové, Ph.D., která mi byla nápomocná při psaní práce a také rodině a přátelům, kteří mě podporovali.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tématem: Význam pojištění environmentálních rizik. V současné době častěji vznikají škody na životním prostředí, které nejsou zrovna malého rozsahu, a proto musí za ně někdo odpovídat. Diplomová práce se zabývá politikami životního prostředí České republiky a Evropské unie, a také několika významnými právními předpisy, jako jsou například směrnice 2004/35/ES, o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí nebo zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů. Práce popisuje význam pojmů odpovědnost za škodu, škoda na životním prostředí a ekologická újma, jejich rozdíly a možnost jejich pojištění v rámci odpovědnostního pojištění na českém pojistném trhu. A v závěru je popsáno, že pojištění environmentálních rizik není moc nabízeno jako samostatný produkt na Českém pojistném trhu, spíše ho pojišťovny nabízí jako připojištění nebo jej nenabízejí vůbec. Český pojistný trh je v tomto směru teprve na začátku.

Klíčová slova

Ekologická škoda, ekologická újma, pojištění odpovědnosti za škodu, životní prostředí.

Annotation

The thesis deals with the topic: The Importance of Environmental Risk Insurance. Currently, more often, damages arise to the environment, which they are not just the small scale and therefore somebody must respond for them. The thesis deals with policies of environmental of the Czech Republic and the European Union, and also several significant legal regulations such are for example Directive 2004/35/CE on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage or Act No. 167/2008 Coll., about prevention of detriment of environment and about her remedy and about change some laws. The thesis describes importance of notions of liability for damage, damage of environment and detriment of environment, their differences and possibility their insurance within the liability insurance on the Czech insurance market. And in the end, it is described that the insurance of environmental risks is not much offered as standalone product on the Czech insurance market, rather the insurance companies offer it as additional accident benefit or they don't offer it at all. The Czech insurance market is in this direction not until on beginning.

Key Words

Detriment of environment, ecologic damage, liability insurance for damage, the environmental.

Obsah

Seznam zkratek.....	13
Seznam obrázků.....	14
Úvod	15
1. Životní prostředí a jeho znečišťování a další problémy	17
1.1 Znečišťování ovzduší.....	18
1.2 Znečišťování vody	19
1.3 Znečišťování půdy	19
1.4 Skleníkový efekt a oteplování planety Země.....	20
1.5 Ozónová vrstva	21
1.6 Biodiverzita.....	21
2. Politiky životního prostředí	22
2.1 Principy politiky životního prostředí	22
2.2 Nástroje na ochranu životního prostředí	24
2.2.1 Administrativní nástroje	24
2.2.2 Ekonomické nástroje	25
2.2.3 Dobrovolné nástroje	27
2.2.4 Informační, organizační a institucionální nástroje	28
3. Politiky Evropské unie v oblasti životního prostředí	29
3.1 Rozdělení politik Evropské unie.....	29
3.2 Orgány a instituce Evropské unie v oblasti životního prostředí	30
3.2.1 Evropská komise	30
3.2.2 Evropský parlament.....	31
3.2.3 Rada Evropské unie.....	31
3.2.4 Evropský hospodářský a sociální výbor	31
3.2.5 Výbor regionů.....	32
3.2.6 Soudní dvůr Evropské unie.....	32
3.2.7 Evropská agentura pro životní prostředí.....	32
3.3 Politiky životního prostředí v Evropské unii	32
3.4 Akční programy	34
3.4.1 První akční program	34
3.4.2 Druhý akční program.....	35
3.4.3 Třetí akční program	35

3.4.4	Čtvrtý akční program.....	35
3.4.5	Pátý akční program.....	35
3.4.6	Šestý akční program	36
3.4.7	Nový akční program	36
3.5	Evropská unie a její ochrana životního prostředí.....	36
3.5.1	Biologická rozmanitost.....	36
3.5.2	Natura 2000	37
3.5.3	Přírodní zdroje	37
3.5.4	Voda	37
3.5.5	Ovzduší.....	38
3.5.6	Odpady	38
3.5.7	Financování	39
3.6	Prameny práva životního prostředí v EU.....	39
3.7	Vybrané právní předpisy týkající se životního prostředí	39
4.	Politiky České republiky v oblasti životního prostředí.....	43
4.1	Ministerstvo životního prostředí.....	43
4.2	Další orgány působící v oblasti životního prostředí	43
4.2.1	Další ústřední orgány.....	44
4.2.2	Regionální a místní státní správa.....	44
4.2.3	Další orgány působící v ochraně životního prostředí	44
4.3	Environmentální politika MŽP	45
4.4	Politika životního prostředí před rokem 1989	46
4.5	Politika životního prostředí po roce 1989	47
4.6	Politika životního prostředí po vstupu do Evropské unie	50
4.7	Statistiky	51
5.	Odpovědnost za škody (ekologická škoda a ekologická újma).....	57
5.1	Delikt ní odpovědnost.....	57
5.1.1	Trestněprávní odpovědnost.....	57
5.1.2	Odpovědnost za správní delikty	58
5.2	Odpovědnost za škodu v občanském právu	58
5.3	Odpovědnost a její předpoklady	59
5.4	Škoda a ekologická škoda.....	60
5.5	Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.....	61
5.6	Ekologická újma	62

5.7 Rozdíl mezi ekologickou újmou z hlediska zákona o životním prostředí a ekologickou škodou z hlediska občanského práva	63
5.8 Odpovědnost za historické škody na životním prostředí	64
5.9 Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a změně některých zákonů	65
6. Vývoj pojišťovnictví	68
6.1 Historický vývoj pojišťovnictví	68
6.2 Vývoj pojišťovnictví v České republice	68
6.2.1 První zmínky o pojišťovnictví na českém území	68
6.2.2 Pojišťovnictví v Československu	69
6.2.3 Pojišťovnictví v České republice	70
7. Pojištění odpovědnosti za škodu	72
7.1 Klasifikace pojištění odpovědnosti za škodu	72
7.1.1 Klasifikace podle právní závaznosti	72
7.1.2 Klasifikace podle subjektu	73
7.1.3 Klasifikace podle velikosti rizika	74
7.2 Časový rozsah pojistné ochrany v odpovědnostním pojištění	74
7.3 Pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí	75
7.3.1 Maďarská tragédie	76
7.3.2 Český pojistný trh a ekologické pojištění v roce 2010	76
7.3.3 Současný český pojistný trh s pojištěním životního prostředí	77
7.4 Pojištění ekologické újmy	77
7.5 Pojišťovací pooly pro oblast životního prostředí	78
8. Zajištění	80
8.1 Historie zajištění	80
8.2 Smysl zajištění	81
8.3 Typy zajišťoven	82
8.3.1 Profesionální zajišťovny	83
8.3.2 Pojišťovny, které provozují i zajišťovací činnost	83
8.3.3 Zajištění makléři a brokeři	83
8.4 Klasifikace zajištění	84
8.4.1 Podle formy zajištění	85
8.4.2 Podle typu zajištění	85
8.5 Pojišťovací pooly	86

8.6 Soupojištění	87
Závěr	88
Seznam použité literatury	90

Seznam zkratek

BAT	Nejlepší dostupná technologie
CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
EEA	Evropská agentura pro životní prostředí
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMA	Environmentální manažerské účetnictví
EMAS	Systém environmentálního řízení a auditu
ES	Evropské společenství
EIONET	Pozorovací síť pro životní prostředí
EUROSTAT	Statistický úřad Evropské unie
IMPEL	Implementační síť
LCA	Posuzování životního cyklu (Life Cycle Assessment)
LIFE	Finanční nástroj pro životní prostředí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NATURA 2000	Síť chráněných přírodních oblastí
NEEL	Síť právních poradců-odborníků na právo životního prostředí
NOZ	Nový občanský zákoník
OSN	Organizace spojených národů
SOZ	Starý občanský zákoník
SPŽP	Státní politika životního prostředí
UV	Ultrafialový
ŽP	Životní prostředí

Seznam obrázků

Obrázek 1: Emise ze zdrojů znečištění ovzduší (REZZO 1-3)	51
Obrázek 2: Investice na ochranu životního prostředí	52
Obrázek 3: Vývoj produkce odpadů v ČR	53
Obrázek 4: Znečišťující látky vypouštěné podniky do vodních toků.....	54
Obrázek 5: Rozdělení havárií podle skupin uniklých látek v letech 2008-2012	55
Obrázek 6: Rozdělení havárií podle hlavních příčin vzniku v letech 2008-2012	56

Úvod

V současné době jsem studentka na Ekonomické fakultě Technické univerzity v Liberci. Tématem diplomové práce je Význam pojištění environmentálních rizik. Důvodem výběru bylo, že mě zaujalo, že poslední dobou vznikají častěji škody na životním prostředí, které mají negativní následky na něj a zda je dobré nabízet pojištění environmentálních rizik, které by pomohlo s následnými náklady na obnovu životního prostředí. Příčinou vzniku takových škod na životním prostředí bývají ve většině případů provozní činnosti. Hlavním cílem diplomové práce je, zjistit, zda pojištění environmentálních rizik má význam. Dílčími cíly jsou popsání znečištění životního prostředí, politik životního prostředí v Evropské unii a v České republice, rozdíl mezi ekologickou škodou a ekologickou újmou a pojištění odpovědnosti za škodu.

Pro svoji práci jsem použila několik odborných knih zabývajících se právem životního prostředí, politikami životního prostředí, znečišťováním životního prostředí nebo odpovědností za škodu. Oblastí práva životního prostředí se zabývá Damohorský a kolektiv, kteří napsali Právo životního prostředí, Ritschelová napsala se svými kolegy Politiku životního prostředí. Oblastí odpovědnosti za škodu se zabývá Psutka, který je autorem publikace Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu. V knize Environmentální politika a udržitelný rozvoj od Mezřického a kolektivu je kapitola 2 věnována environmentálním problémům a autorem této kapitoly je Braniš. Dále jsem použila některé směrnice Evropské unie týkající se životního prostředí, vybrané zákony České republiky, které řeší oblast životního prostředí. Také jsem čerpala z odborného časopisu pro pojišťovnictví z časopisu Pojistný obzor nebo z databáze ProQuest. Rovněž jsem použila výroční zprávy 2008-2012 od České inspekce životního prostředí, abych mohla zpracovat dva grafy týkající se rozdělení havárií.

Práce je rozdělena do osmy číslovaných kapitol, které se zabývají znečištěním životního prostředí, politikami životního prostředí jak v Evropské unii, tak i v České republice. Dále se v diplomové práci rozebírají nejdůležitější pojmy týkající se životního prostředí, například životní prostředí, odpovědnost za škodu, ekologická škoda, ekologická újma, složky životního prostředí. V práci jsou rozebrány některé směrnice vydané Evropskou unií zabývající se životním prostředím a jeho ochranou a zákony, které se též zabývají

životním prostředím. Důležitou směrnicí pro téma diplomové práce je Směrnice č. 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí a Zákon č. 168/2008 Sb., o ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů.

Z oblasti pojišťovnictví je podrobně popsána klasifikace odpovědnosti za škodu, a jak je to s pojištěním odpovědnosti za škodu na životním prostředí nebo pojištěním odpovědnosti za ekologickou újmu na českém pojistném trhu. V závěrečné kapitole je detailně popsáno zajištění, které hraje v pojišťovnictví důležitou roli, neboť bez něho by pojistitelé nemohly upisovat velká rizika, jakými jsou například škody na životním prostředí nebo ekologické újmy.

1. Životní prostředí a jeho znečišťování a další problémy

Už od nedávna člověk využíval vše, co mu příroda mohla poskytnout – přírodní prostředí a jeho složky. Jeho vztah k přírodě je nejen ekologickým, ale také vztahem společenským a ekonomickým na rozdíl od ostatních živých organismů. Člověk za své existence prošel velkým vývojem a různými obdobími, kdy si musel obstarávat potravu, lovit a dělat sběr (lovecko-sběračské období), dalším obdobím je zemědělsko-pastevecké, kdy se člověk usadil, začal stavět obydlí, domestikovat živočichy a rostliny, přeměnil krajinu na pole, kde mohl pěstovat, pastviny pro zvěř, byl schopen si vytvořit zásoby potravin a tak si zabezpečit přežití, když nastaly nepříznivé podmínky. A významné období je, když došlo k průmyslové revoluci. Došlo k velkým technickým a vědeckým objevům, člověk neustále vyvíjel nové vynálezy, ale všechno tohle, ať už přímo nebo nepřímo působilo a bude působit na životní prostředí (ŽP). S rozvojem se objevují první viditelné škody, ztráty a narušení na životním prostředí a ekosystému. Největším negativem současné civilizace je čerpání přírodních zdrojů, hlavně těch neobnovitelných a ohrožení reprodukce těch obnovitelných. (Damohorský, 1999; Braniš, 2005a; Damohorský, 2010a)

Ale lidé si začínají uvědomovat důsledky svých činností a snaží se je mírnit a zamezovat jim. Výsledkem toho je koncepce trvale udržitelného rozvoje. V dnešní době ještě na Zemi existuje několik míst, kde se lidé chovají „trvale udržitelně“. Jedná se, např. o přírodní kmeny, severoamerické Indiány, amazonské pralesní kmeny nebo africké Křováky. (Damohorský, 1999)

Pojem životní prostředí je blíže popsán v kapitole 5.

Největšími znečišťovateli životního prostředí jsou sami lidé. Aby lidé mohli uspokojit své potřeby, tak využívají přírodní zdroje, ze kterých se vyrábí zboží k jejich spotřebě a energie, která je k tomu potřeba. Dalším problémem je neustálý růst lidské populace, a tím rovněž růst její spotřeby a používání přírodních zdrojů a zabírání čím dál větších přírodních ploch.

Environmentální problémy lze dělit dle územního rozsahu na: lokální, regionální a globální problémy. Dalším možným dělením může být podle složek prostředí: biosféry, ovzduší, půdy a vody. (Braniš, 2005b)

Za poslední dobu se z menších problémů, které se týkají životního prostředí, staly problémy velmi závažné a staly se z nich problémy na globální úrovni. Mezi nejdůležitější globální problémy lze řadit hlavně: oteplování planety Země, poškození ozónové vrstvy planety Země, kyselé depozice, ztráta biologické rozmanitosti, degradace půd a znečišťování vod. Dalšími problémy jsou: přelidnění planety, nedostatek potravin, válečné konflikty a stav světového zdraví. (Damohorský, 2010b)

1.1 Znečišťování ovzduší

Nejvíce ovzduší znečišťují sami lidé svojí činností (chemická syntéza, zemědělství, atd.). Za poslední století je ale hlavní znečišťovatelem doprava. Lidé se naučili jezdit automobily a každým rokem jich přibývá čím dál více a čím dál více rovněž přibývá automobilů, které jsou ekologicky nevyhovující. Dalším znečišťovatelem jsou spalovací procesy. Lidé se naučili využívat hnědé uhlí, které má vysoký obsah síry a to bylo výsledkem silného znečištění ovzduší na konci 19. století a v první polovině 20. století.

Silné znečištění ovzduší se označuje jako smog. Extrémní případy smogu byly, např. v údolí řeky Maas v Belgii v roce 1930, dále také v americkém městě Donora v roce 1948 nebo počátkem prosince roku 1952 v Londýně, což vedlo k intenzivnímu výzkumu smogu.

Další znečištění vzniká spalováním fosilních paliv, tj. uhlí či ropy. Oxidací síry, která je ve zmíněných palivech obsažena, vzniká oxid siřičitý. Celá řada oxidů dusíku vzniká v důsledku oxidace vzdušného dusíku, ke kterému dochází při všech spalovacích procesech. Oxidy síry a dusíku působí negativně na životní prostředí v podobě slabých kyselin (kyselé srážky) a to jak v plynné podobě, tak i po reakci s vodou v atmosféře. Tyto slabé kyseliny negativně působí na prostředí sladkých tekoucích a stojatých vod, které následkem změn prostředí nejsou vhodné pro život mnoha organismů. Také je negativně ovlivněna životaschopnost stromů v lese a snižena vitalita půdních organismů. Kyselé srážky také ohrožují památky, jako jsou sochy, budovy. Ke zlepšení ovzduší pomáhá

efektivnější využívání zdrojů, dále také lepší spalovací technologie nebo používání kvalitnějšího paliva. Všechny tyto pomocníky ke zlepšení ovzduší jsou schopny využívat rozvinuté industrializované země, naproti tomu rozvíjející země nemohou, neboť jejich ekonomická úroveň jim to nedovoluje pořizovat a využívat takové pomocníky. (Braniš, 2005c)

1.2 Znečišťování vody

Voda je velmi důležitá pro člověka (Braniš, 2005c), ale rovněž pro celou živočišnou a rostlinou sféru. V minulých letech měla pramenitá voda a podzemní voda lepší kvalitu než dnes a za znečištění si může sám člověk svojí činností. Nejvíce se podzemní vody znečišťují vypouštěním odpadních vod z průmyslu či haváriemi nádrží s nebezpečnými kapalinami.

Znečištěná voda má nepříznivé účinky na zdraví člověka, ale rovněž negativně působí na skladbu a životaschopnost organismů. Lidská činnost nezpůsobuje pouze znečištění vody, ale také dochází k nepřirozenému odvodňování zamokřených ploch, narovnání toků řek a potoků, což má za následek rychlý odtok vody a snížení jejich samočisticí schopnosti. Také dochází k zasypávání slepých ramen řek a následkem je snížení rozmanitosti druhů v přírodě.

1.3 Znečišťování půdy

Lidé svým využitím půdy k pěstování plodin, oráním, hnojením či zavlažováním pozměnili přirozenou strukturu půdy a rovněž ovlivnili její fyzikální vlastnosti, skladbu půdních organismů a chemismus.

Čím dál častěji jsou zemědělské půdy ohroženy erozí, která je následkem pěstování nevhodných plodin, nebo jsou svahy rozorávány. Také častější odlesnění způsobuje sesuvy půdy. Za nejvýznamnější příčinu znečištění půdy jsou pokládány chemická kontaminace, používání pesticidů nebo havárie, kdy do půdy proniknou těžké kovy nebo ropné produkty.

Rozklad těchto látek v půdě trvá i několik desítek let. Půdu také ohrožují kyselé deště, které mění pH – kyselosti půdy.

Dalším problémem, který má za následek degradaci půdy je výstavba velkých průmyslových podniků, lidských obydlí, lomy nebo doly, které zabírají zemědělské a panenské plochy. Největších změn prošly tropické deštné lesy, které do roku 1950 zabíraly 30 % povrchu pevniny. O několik desítek let později v polovině devadesátých let dvacátého století zaujímaly pouze 6 – 7 % povrchu pevniny. A jaká je budoucnost tropických deštných lesů? Velmi špatná. Lidé by si měli uvědomit, co svou činností způsobují. Jinak za několik desítek let mohou tropické deštné lesy zmizet z povrchu Země. Výsledkem toho všeho pro člověka může být nižší úrodnost, ale rovněž hlad a sociální problémy v mnoha oblastech světa. (Braniš, 2005c)

1.4 Skleníkový efekt a oteplování planety Země

Skleníkový efekt je přirozená věc, bez kterého by nejspíš na planetě Zemi nebyl možný život. Pomáhá chránit planetu před extrémními výkyvy teploty, které jsou spojené s vysokými teplotami přes den a nízkými teplotami v noci. Je to zvláštní, že skleníkový efekt pomáhá planetě Zemi přežít a lidstvo proti němu bojuje. Vysvětlení je následující: na planetu Zemi proniká sluneční záření v podobě viditelného světla. Část světla se odráží zpět do kosmu od mraků, vodní hladiny a část je pohlcena a zahřívá povrch planety. *„Teplota ze zahřátého povrchu uniká též vyzařováním elektromagnetických vln, ale o delší vlnové délce, než mělo dopadající světlo.“* Tepelné záření je nazýváno „*infračerveným*“ zářením. Díky některým plynům v atmosféře je tepelné záření na nějaký čas udrženo, pohlceno a pomáhá k poměrně stabilní teplotě na planetě Zemi. Plyny, které pomáhají pohltit záření, jsou oxid uhličitý, oxid dusný, ozón, metan, vodní pára a další. Ale problémem je, že lidé vypouští svojí činností do ovzduší vyšší množství skleníkových plynů, než je přirozená míra. (Braniš, 2005d, s. 46)

1.5 Ozónová vrstva

Další záření, které dopadá na planetu Zemi je ultrafialové (UV) záření, které má vlnovou délku přibližně mezi 180 – 300 nanometry. UV záření, které dopadá, se ve výškách 15 – 40 km nad povrchem setkává s molekulami kyslíku a vzniklá energie záření rozbíjí tyto molekuly na jednotlivé atomy. Energie záření dosahuje vlnové délky přibližně 200 nanometrů. Výsledkem je přeměnění energie částečně na teplo a částečně se zvyšuje energetický potenciál jednotlivých atomů. Tyto jednotlivé atomy vysoce reagují s dalšími dvouatomovými molekulami kyslíku a vzniká molekula tříatomová neboli ozón. Energie UV záření, které dosahuje vlnové délky přibližně 205 – 300 nanometrů ozón naopak rozkládá. Oblasti ve výškách okolo 25 km, kde je vysoká koncentrace ozónu, jsou nazývány ozónovou vrstvou.

Nejvíce ozón poškozují především freony, které se využívají v průmyslu jako nosiče aerosolů ve sprejích, chladiva nebo jako rozpouštědla na čištění kontaktů v elektronice. A největší „ozónová díra“ je nad Antarktidou. (Braniš, 2005d)

1.6 Biodiverzita

Biodiverzita neboli biologická rozmanitost je kompletní souhrn všech ekosystémů, genů a taxonů planety Země. Podoba dnešní biologické rozmanitosti je dána dlouhodobým vývojem, kdy po dlouhou dobu jednotlivé druhy života vznikaly a zanikaly, dále se musely přizpůsobovat neustálým změnám a to jak za přičinění člověka nebo bez něho. Člověk měl a má podíl na vyhubení některých druhů. V současné době je biologická rozmanitost velmi ohrožena.

Nejdůležitějšími příčinami ztrát biodiverzity způsobenými člověkem jsou, např. (Polášková, 2011):

- kdy lidskou činností zaniká nebo dochází k degradaci stanovišť,
- změny klimatu nebo znečišťování životního prostředí cizorodými látkami,
- nebo dochází k velkému využívání určitých druhů či záměrné ničení a další příčiny.

2. Politiky životního prostředí

Co vůbec znamená politika životního prostředí? Lze ji „*zjednodušeně charakterizovat jako soubor základních principů a nástrojů, které napomáhají subjektům realizujícím tuto politiku naplnit v praxi environmentální cíle a závazky.*“ (Farský a Ritschelová, 2006a, s. 7)

Každý stát si před stanovením konkrétních cílů a následně priorit v politice životního prostředí musí zjistit stav a vývoj životního prostředí, např. identifikace problémů – lokálních, regionálních či národních, které nebyly doposud (uspokojivě) vyřešeny, jaké byly výsledky z předchozí politiky životního prostředí, atd.

Po zjištění těchto problémů se stanovují cíle, které se člení věcně podle zaměření a podle časového horizontu jejich plnění. Cíle věcně podle zaměření se zabývají odvětvím, složkami životního prostředí a typem znečištění. Cíle podle časového horizontu jsou krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé.

Když jsou stanoveny cíle, přicházejí na řadu priority, „ *které by měly vyjadřovat naléhavost řešeného problému*“, to znamená, jaké cíle politiky životního prostředí budou řešeny mezi prvními a sestavuje se jejich pořadí. (Farský a Ritschelová, 2006b, s. 9)

2.1 Principy politiky životního prostředí

Když se formuluje politika životního prostředí, mělo by se vycházet z určitých principů neboli zásad. Už v Prvním akčním programu z roku 1973 (viz dále) se objevily některé principy. A následně jsou uvedeny ty nejdůležitější principy, ale existují i další.

Princip předběžné opatrnosti – tento princip se používá u těch problémů, které by mohly způsobit závažné důsledky, ale doposud není znám přesný mechanismus. Princip předběžné opatrnosti se používá například u obchodování s emisními povolenkami. (Polášková, 2011)

Princip prevence – prevence je rozhodně účinnější a rovněž ekonomicky efektivnější než následná náprava vzniklých škod. (Polášková, 2011) Např. v České republice se častěji vyskytující povodně a prevence v tomto případě má rovněž velký význam, např. protipovodňové zábrany. (mzp.cz, 2008-2012a)

Princip exaktnosti – princip exaktnosti se týká udržitelného rozvoje, který musí být založen na vědeckých poznatcích, kontrolovatelných a měřitelných úkolech a opatřeních. V případě, že někde zmíněné poznatky chybí či jsou zatíženy vysokou nejistotou, je uplatňován princip předběžné opatrnosti. (Polášková, 2011)

Princip snižování rizika u jeho zdroje – znamená minimalizování nepříznivých účinků přímo u zdroje znečištění, např. omezit únik škodlivin do ovzduší. (Farský a Ritschelová, 2006c)

Princip kritických zátěží – *„je nejvyšší dávka znečištění (škodlivého faktoru), která s příslušnou mírou bezpečnosti nezpůsobí poškození lidského zdraví či přírody.“* (Farský a Ritschelová, 2006c, s. 11)

Princip nejlepší dostupné technologie (za přiměřených nákladů) – souvisí s principem kritických zátěží. A některé kvalitní technologie jsou velmi drahé nebo pořizovací náklady by převýšily dosažený efekt, tak se v praxi používá princip nejlepší dostupné technologie za přiměřených nákladů. (Farský a Ritschelová, 2006c)

Princip ekonomické odpovědnosti – neboli princip „znečišťovatel platí“, kdy ekonomickou odpovědnost má ten, kdo způsobí škodu, znečištění (původce) a hradí náklady týkající se znečištění a náhradou způsobených škod. Tento princip se používá u negativních externalit. (Farský a Ritschelová, 2006c)

Princip substituce – znamená nahrazení škodlivých látek (činností) méně škodlivými či nezávadnými látkami (činnostmi). Tento princip se použije tam, kde je to technicky možné a ekonomicky přijatelné. (Farský a Ritschelová, 2006c)

Princip preferování obnovitelných zdrojů před neobnovitelnými – je založen na tom, aby se všude tam, kde je to možné jak technicky, tak i ekonomicky používaly materiály a energie z obnovitelných zdrojů. Důležitá je rychlost regenerace u obnovitelných zdrojů. (Polášková, 2011)

Princip sdílené a diferencované odpovědnosti – tento princip je spojen s odpovědností za stav životního prostředí, kterou má celá společnost, tak firmy, státní administrativa, samosprávné orgány a každý občan. (Farský a Ritschelová, 2006c)

Princip integrované ochrany – je jeden z hlavních principů v oblasti politiky ochrany životního prostředí v Evropském společenství. Tento princip stanovuje nutnost přihlížet na všechny možné dopady a důsledky spojené s ochranou životního prostředí a integrovaná ochrana znamená, že ochrana životního prostředí musí být zakomponována ve všech odvětvových politikách, hospodářských činnostech a rozvojových programech. (Farský a Ritschelová, 2006c)

Mezi další principy lze zařadit **princip minimalizace materiálových a energetických vstupů, princip prevence vzniku odpadů a jejich recyklace a princip synergického účinku.** (Polášková, 2011)

2.2 Nástroje na ochranu životního prostředí

Nástroje na ochranu životního prostředí pomáhají ovlivňovat ekonomické subjekty, aby zabezpečovaly ochranu životního prostředí. Do těchto nástrojů patří:

2.2.1 Administrativní nástroje

Administrativní nástroje představují různé zákazy, omezení, příkazy, jež plynou ze zákona nebo z rozhodnutí úřadu. Ale existují i různá povolení a souhlasy od úřadů, které musejí mít ekonomické subjekty k činnostem, které ohrožují životní prostředí a také rozhodnutí plynoucích z posouzení vlivu připravovaných projektů na životní prostředí, technologické nebo výrobní standardy a normy a limity na vypouštění znečištění. (cenia.cz, 2012a)

2.2.2 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje – existují dva typy těchto nástrojů. První z nich funguje na základě promítnutí externích nákladů v nákladech původce, tento nástroj je znám také jako negativní externalita. Cílem nástrojů negativní externalit je zvýšení nákladů původce znečištění o externí náklady, které vznikají ostatním subjektům v důsledku činnosti původce. Ekonomickými nástroji u negativních externalit jsou, např. poplatky, daně či pokuty.

Druhým typem jsou příspěvky k nákladům na zamezení znečištění ŽP. Možnost získání těchto příspěvků má původce od různých subjektů, např. od veřejných institucí. Příspěvky mají podobu dotací, daňových úlev nebo zvýhodnění a další. (cenia.cz, 2012a)

Základní funkce ekonomických nástrojů

- Fiskální funkce – se zajímá o dosažení finančního výnosu veřejných rozpočtů a pomocí výnosu se následně financují stanovené aktivity veřejného sektoru.
- Kompenzační funkce – jedná se o nejdůležitější funkci a zajímá se o finanční náhradu externích efektů.
- Redistribuční funkce – ovlivňuje nákladové dopady na různá odvětví, sociální skupiny a sektory.
- Stimulační funkce – vytváří tlak na docílení ekologického cíle. (Pulkrab, 2006)

Poplatkové systémy

- Poplatky za vypouštěné znečištění – ochrana ovzduší v České republice je řešena kombinací poplatkového systému a administrativního přístupu. Dále je povinnost v České republice, aby znečišťovatel platil poplatek za znečištění vypouštěných odpadních vod a poplatek z objemu vypouštěných odpadních vod. Další poplatky jsou poplatky za ukládání odpadů na skládky, které mají dvě složky (základní a rizikovou). A v České republice se také platí poplatky za hluk z letecké dopravy. Tyto poplatky jsou zavedeny předpisem České správy letišť a je platný jen pro letiště Václava Havla (dříve letiště Praha Ruzyně).

- Poplatky za využívání přírodních zdrojů – tyto poplatky by měly sloužit ke snížení čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů. Ale také k hospodárnému využívání obnovitelných zdrojů, energie, surovin a k minimalizaci záboru půdy.
- Poplatky za produkty – obvykle slouží ke snížení používání ekologicky negativních látek nebo produktů, které vysoce zatěžují životní prostředí. V České republice má tento poplatek podobu poplatku za spotřebu látek poškozující ozónovou vrstvu Země.
- Uživatelské poplatky – spíše představuje poplatek za službu, např. odvoz komunálního odpadu. (Tošovská, 2005)

Zálohovací systém

Zálohovací systém spočívá v tom, že kupující v případě nákupu daného produktu, který může znečišťovat životní prostředí, zaplatí navíc zálohu. Tato záloha mu bude vrácena v případě, že vrátí produkt či jeho část do určeného místa. Příkladem může být zálohový systém na lahve od piva v České republice. (Tošovská, 2005)

Obchodovatelná emisní povolení

Hlavním cílem obchodovatelných emisních povolenek je stanovení přípustné hladiny emisí znečišťujících látek pro danou oblast. Tato hladina vychází ze zdravotně hygienických norem a nejvyšších přípustných koncentrací znečišťujících látek. Celkové emise se přerozdělí ve formě emisního povolení mezi firmy působící v dané oblasti. (Tošovská, 2005)

Úvěry, daně a zahraničněobchodní politika

Jedná se především o úvěry, které mají sloužit jako investice na ochranu životního prostředí. Co je výhodou těchto úvěrů? Jde o zvýhodněné úvěry, které mohou mít nižší úrokovou sazbu nebo delší dobou splatnosti, dále možnost uhradit náklady spojené s úvěrem z jiných zdrojů anebo možnost státní záruky, jež pomohou k získání úvěru.

Ochrana životního prostředí se promítá již i do daňové soustavy, kdy jsou ceny produktů, které negativně zatěžují životní prostředí, navyšovány o určité daně. Zavádí se ekologické daně, které jsou součástí cen paliv, energií.

Zahraničněobchodní politika využívá hlavně možnosti použít zákazy, vydávání povolení ohledně vývozu a dovozu, souhlas ministerstva životního prostředí nebo celní sazby. (Tošovská, 2005)

Finanční podpory

Veřejné rozpočty pomáhají financovat ochranu životního prostředí, patří mezi ně, např. státní rozpočet nebo finance státních účelových fondů. Finanční podpory ze státního rozpočtu jsou účelové, na konkrétní akce nebo programy a jsou obvykle jmenovitě schvalované vládou. Další nástrojem podpory je Státní fond životního prostředí, který jako zdroj financování akcí ohledně ochrany životního prostředí využívá většina zemí ze střední a východní Evropy. Jeho finanční zdroje pocházejí hlavně z výnosů z poplatků za znečišťování ŽP a je relativně nezávislý na státním rozpočtu. (Tošovská, 2005)

2.2.3 Dobrovolné nástroje

Dobrovolné nástroje lze chápat jako chování, metody či postupy, které subjekty ale hlavně výrobci zařazují do svých činností. Ale důležité je zejména to, že je zařazují dobrovolně, nic a nikdo jim to nenařizuje. Ekonomické subjekty se tak snaží snížit negativní vlivy své činnosti na životní prostředí. A rovněž posilují postavení firmy na trhu.

Mezi dobrovolné nástroje patří, např. norma Mezinárodní organizace pro standardizaci ČSN EN ISO 14001, EMAS, což je systém environmentálního řízení a auditu, dále environmentální manažerské účetnictví (EMA), posuzování životního cyklu – Life Cycle Assessment (LCA). Dalšími nástroji jsou nejlepší dostupná technologie (BAT) nebo zveřejňování informací o vlivech podniku na ŽP či použití ekologického značení výrobků. (Polášková, 2011)

2.2.4 Informační, organizační a institucionální nástroje

Pod informačními nástroji si lze představit, např. Integrovaný registr znečišťování nebo nástroje výchovně-vzdělávacího charakteru. Organizační a institucionální nástroje představují systém právních norem a koncepčních dokumentů, které se využívají v ochraně životního prostředí. (cenia.cz, 2012a)

3. Politiky Evropské unie v oblasti životního prostředí

Evropská unie se už po dobu několik let snaží chránit životní prostředí, zabránit dalšímu vyhynutí ohrožených druhů, lépe využívat přírodní zdroje a chránit přírodní stanoviště prostřednictvím vydávání právních předpisů. (europa.eu, 1995-2013a)

3.1 Rozdělení politik Evropské unie

Evropská unie rozlišuje 2 typy politik – společné a komunitární (koordinované) politiky. Společné politiky – členské země Evropské unie (EU) přenesly své pravomoci na orgány EU. Mezi společné politiky lze zařadit:

- dopravní politiku,
- obchodní politiku,
- měnovou politiku – členové eurozóny,
- zemědělskou politiku.

Komunitární politiky – se týká těch oblastí, kde došlo k částečnému přenesení působnosti na orgány Evropské unie/Evropského společenství (ES) členskými zeměmi. Do komunitárních politik lze zařadit (Farský a Ritschelová, 2006d):

- energetickou politiku,
- jednotný vnitřní trh, který zahrnuje volný pohyb osob, volný pohyb služeb a kapitálu,
- ochranu spotřebitele,
- ochranu životního prostředí,
- podporu výzkumu a technologického vývoje,
- regionální politiku.

3.2 Orgány a instituce Evropské unie v oblasti životního prostředí

Na politice životního prostředí, na navrhování a přijímání právních předpisů EU se podílí mnoho subjektů, kromě vrcholových orgánů EU též řada specializovaných institucí, instituce a orgány členských zemí nebo zájmové instituce. Mezi nejdůležitější subjekty v politice životního prostředí patří jistě Evropská komise a specifickou úlohu má například Evropský parlament. (Damohorský a Smolek, 2010)

3.2.1 Evropská komise

Evropská komise se skládá z 28 komisařů, kteří reprezentují každý jednotlivý členský stát. Hlavním úkolem Komise je zastupovat a chránit zájmy EU jako celku. Další její činnosti jsou navrhování právních předpisů, které předkládá Evropskému parlamentu a Radě, stará se o rozpočet EU a přerozděluje finanční prostředky, vykonává dohled nad dodržováním evropského práva a poslední její činností je reprezentace EU na mezinárodní scéně. (europa.eu, 1995-2013b)

Administrativa je tvořena generálními ředitelstvími. Otázky, které se týkají ochrany životního prostředí, jsou řešeny generálním ředitelstvím pro životní prostředí. Za jednotlivá ředitelství je vždy na dané období odpovědný nějaký člen Komise. (Damohorský a Smolek, 2010)

Evropská komise v oblasti ochrany ŽP vykonává tyto aktivity: připravuje nové předpisy, dále má administrativní a kontrolní aktivity. Nové návrhy právních předpisů, jak už bylo řečeno, překládá Evropskému parlamentu a Radě. Návrhy mohou představovat směrnice, nařízení týkající se ŽP nebo akční programy životního prostředí. Administrativní úkoly vycházejí z environmentálních směrnic a nařízení. Mezi administrativní úkoly patří, např. poskytovat informace o novém technickém a vědeckém pokroku nebo účastnit se diskuzí o životním prostředí v mezinárodním měřítku. Komise provádí také kontrolní úlohu pomocí tzv. řízení o porušení Smlouvy, účel je napravit porušení unijního práva členskými zeměmi.

Dále tu jsou instituce, které pomáhají Komisi vytvářet a uskutečňovat politiku ŽP. Patří mezi ně Evropská agentura životního prostředí, IMPEL, což je implementační síť, Revizní skupina ekologické politiky a NEEL, což je síť právních poradců - odborníků na právo životního prostředí. (Damohorský a Smolek, 2010)

3.2.2 Evropský parlament

Evropský parlament je tvořen evropskými poslanci, které volí sami občané na dobu pěti let a je dalším hlavním orgánem EU. Jeho hlavní činnosti jsou projednávání a schvalování právních předpisů EU a rovněž projednávání a přijímání rozpočtu EU a to provádí společně s Radou Evropské unie. Poslední důležitou činností je dohled nad ostatními orgány EU, především nad Evropskou komisí. Evropský parlament se snaží v oblasti ŽP stanovovat přísnější podmínky, než které překládá Komise. (europa.eu, 1995-2013c; Damohorský a Smolek, 2010)

3.2.3 Rada Evropské unie

Rada Evropské unie je tvořena ministry členských zemí EU, ale na každé schůzi jsou přítomni jen ti ministři členských zemí, kteří vykonávají funkci v té oblasti, která se bude projednávat. Pokud se bude projednávat otázka životního prostředí, tak budou přítomni ministři životního prostředí. Mezi hlavní činnosti Rady EU patří, např. schválení evropských zákonů, podepisování dohod mezi EU a ostatními státy nebo schválení ročního rozpočtu EU. (europa.eu, 1995-2013d)

3.2.4 Evropský hospodářský a sociální výbor

Evropský hospodářský a sociální výbor – byl založen zprvu jako fórum a jeho hlavní činností bylo zabývat se záležitostmi, které se týkaly jednotného trhu. V současné době slouží evropským zájmovým skupinám, které se prostřednictvím něho mohou oficiálně vyslovit k legislativním návrhům EU. (europa.eu, 1995-2013e)

3.2.5 Výbor regionů

Výbor regionů – tvoří zástupci regionálních a místních orgánů. Tito zástupci se vyjadřují k právním předpisům EU a nejvyšší evropské orgány (Evropský parlament, Komise a Rada) se musejí radit s Výborem o rozhodnutích Evropské unie, které se týkají záležitostí místní a regionální správy, tj. životní prostředí či zdravotnictví než rozhodnutí přijmou. (europa.eu, 1995-2013f; Damohorský a Smolek, 2010)

3.2.6 Soudní dvůr Evropské unie

Soudní dvůr Evropské unie zastupuje jeden soudce z každé členské země Evropské unie. Pro velký počet případů, které musí Soudní dvůr řešit, byl založen další soudní orgán – Tribunál. Tribunál rozhoduje v případech, které předkládají podniky, jednotlivci a další. A soudním orgánem, který řeší neshody mezi EU a jejími zaměstnanci je Soud pro veřejnou službu EU. Otázky týkající se životního prostředí projednávají Soudní dvůr a v určitých případech Tribunál. (europa.eu, 1995-2013g; Damohorský a Smolek, 2010)

3.2.7 Evropská agentura pro životní prostředí

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) – je jedna z mnoha agentur EU. Její hlavní úkolem je poskytovat kvalitní a nezávislé informace týkající se životního prostředí. EEA také koordinuje Evropskou informační a pozorovací síť pro životní prostředí (Eionet). (eea.europa.eu, 2012)

3.3 Politiky životního prostředí v Evropské unii

Politika životního prostředí se ve Smlouvě o zřízení Evropského hospodářského společenství podepsané v roce 1957 neřešila, ale problematika životního prostředí byla řešena, např. v oblasti kvality života nebo volného pohybu zboží a služeb.

Ochrana životního prostředí se začala pomalu ale jistě řešit počátkem sedmdesátých let 20. století a v tomto období byly dva důležité mezníky týkající se životního prostředí. První mezníkem byl rok 1972, kdy proběhla Konference Organizace spojených národů (OSN) o životním prostředí člověka ve Stockholmu. Během konference byly přijaty následující dokumenty týkající se životního prostředí – Akční plán pro životní prostředí, Deklarace o životním prostředí a Rezoluce o institucionálních a finančních opatření. Na základě konference začalo Evropské hospodářské společenství (EHS) řešit ochranu životního prostředí a v roce 1973 byl na období 1973-1976 přijat první akční program, a téžme roce byla vytvořena první sekce Evropské komise zabývající se ochranou životního prostředí. A na období 1977-1981 byl přijat druhý akční program. (Farský a Ritschelová, 2006e; Farský a Ritschelová 2006f)

V osmdesátých letech 20. století bylo několik důležitých mezníků v oblasti životního prostředí. Prvním mezníkem je rok 1980, kdy „*Evropský soudní dvůr potvrdil, že je možné přijímat evropské závazné normy o ochraně životního prostředí v rámci regulace vnitřního trhu (podle tehdejšího čl. 100 SES) – v rámci ES tehdy ještě neexistovala samostatná politika ochrany životního prostředí.*“ (Farský a Ritschelová, 2006e, s. 70)

Dalším mezníkem byl rok 1981, kdy bylo založeno Generální ředitelství pro životní prostředí v rámci Evropské komise, a na období 1982-1986 byl přijat další akční program v pořadí už třetí, a v roce 1984 byl založen fond pro ochranu životního prostředí. A posledním mezníkem v osmdesátých letech 20. století byl rok 1987, kdy se politikou životního prostředí zabývá Jednotný evropský akt, ve kterém byly obsaženy principy ochrany ŽP a jsou jimi princip snižování rizika u zdroje, princip prevence a princip znečišťovatel platí a objevují se úvahy, že by se ochrana životního prostředí měla stát součástí i dalších politik. A na další období 1987-1991 byl přijat čtvrtý akční program.

Devadesátá léta 20. století a počátek 21. století jsou spjaty s několika důležitými roky. Prvním rokem je rok 1992, kdy byl přijat další akční program už v pořadí pátý na období 1992-2001. (Farský a Ritschelová, 2006e; Farský a Ritschelová, 2006f) Dalším významným rokem je rok 1993, kdy nabyla účinnosti Maastrichtská smlouva (Kružiková a Hlaváček, 2005), která se už zaměřovala na ochranu životního prostředí a zavedla

princip, který se týká politik ES, které musí přihlížet k dopadům na životní prostředí. V roce 1994 byl založen Kohezní fond neboli Fond soudržnosti, jež slouží k financování projektů na ochranu životního prostředí. O čtyři roky později v roce 1998 - „*Aarhuská úmluva o zvýšení role členů veřejných a ekologických organizací a zlepšení životního prostředí pro budoucí generaci.*“ (Farský a Ritschelová, 2006e, s. 71) V roce 1999 proběhlo zasedání Evropské rady v Helsinkách a výsledkem byla strategie, která začleňovala environmentální dimenze do oblastí dopravy, energetiky a zemědělství. (Farský a Ritschelová, 2006e)

Šestý akční program byl na období 2001-2010. V roce 2002 proběhla v Johannesburgu konference OSN Světový summit o udržitelném rozvoji. Na Summitu proběhla prezentace výsledků, kterých se dosáhlo od předchozího Summitu Země v Riu de Janeiru. V roce 2003 došlo k prvnímu zdanění elektřiny, pevných paliv a zemního plynu pro vytápění v rámci směrnice 2003/96/ES. Rok 2004 je spojen se schválením akčního plánu pro environmentální technologie. A v roce 2006 došlo k prvnímu obchodování s emisemi skleníkových plynů a byla přijata obnovená strategie udržitelného rozvoje Evropské unie. (Farský a Ritschelová; 2006e; Hájek, 2006a)

3.4 Akční programy

Už od roku 1973 až do současnosti jsou přijímány akční programy, které se týkají životního prostředí a stanovují cíle pro zlepšení životního prostředí.

3.4.1 První akční program

První akční program byl přijat na období 1973-1976 a vymezil přesné zásady a priority, kterými se měla řídit politika ochrany životního prostředí ES. Jeho cílem bylo snížení emisí z automobilové dopravy, snížení spotřeby energie a dále aby pokleslo znečištění, které produkuje průmysl a zemědělství. (Kružíková a Hlaváček 2005; Farský a Ritschelová, 2006f)

3.4.2 Druhý akční program

Druhý akční program byl přijat na období 1977-1981 a zabýval se stejnými věcmi jako první akční program, ale byl ještě rozšířen o kapitoly, které se zabývají odpady včetně jejich recyklace, ochranou před hlukem a jadernou energií. Dále se druhý akční program věnoval tématům kvality vod, znečištění moří a ochranou ptactva. Druhý akční program také řešil požadavek na přehodnocení průmyslové politiky Společenství na základě požadavků ochrany životního prostředí. (Farský a Ritschelová, 2006f)

3.4.3 Třetí akční program

Třetí akční program probíhal v letech 1982-1986. Hlavním cílem bylo integrovat ochranu životního prostředí také do dalších politik, což znamenalo integrovat ochranu životního prostředí do sekundární legislativy. Třetí akční program zahrnoval tyto důležité cíle: efektivněji využívat přírodní zdroje, snížit produkci odpadů a zavedení integrovaných technologií, které by chránily životní prostředí. (Kružiková, Hlaváček, 2005; Farský a Ritschelová, 2006f)

3.4.4 Čtvrtý akční program

Čtvrtý akční program byl stanoven na období 1987-1991 a v tomto období byl přijat Jednotný evropský akt, který ovlivnil čtvrtý akční program tím, že začlenil samostatný oddíl týkající se životního prostředí do Římské smlouvy. (Farský a Ritschelová, 2006f)

3.4.5 Pátý akční program

Pátý akční program byl přijat na období 1992-2001. Hlavním cílem pátého akčního programu byl udržitelný rozvoj a byl zaměřen na pět cílů, patří tam, např. rozšiřování nabídky nástrojů či strategie pro sedm nejdůležitějších oblastí environmentálních programů a pro zvládání různých nehod a rizik. (Farský a Ritschelová, 2006f)

3.4.6 Šestý akční program

Šestý akční program s výstižným názvem „Životní prostředí 2010: Naše budoucnost, naše volba“ byl přijat na období 2002-2010. Šestý akční program definoval hlavní priority v těchto oblastech (Farský a Ritschelová, 2006f):

- změny klimatu,
- příroda a biologická rozmanitost,
- životní prostředí a zdraví člověka,
- využívání zdrojů a předcházení vzniku odpadů.

3.4.7 Nový akční program

Nový akční program, který je navržený Komisí, stanovuje dlouhodobější strategii pro životní prostředí. Rovněž je flexibilní, takže může reagovat na měnící se situaci v budoucnu. Obsahuje několik priorit, které mají za cíl chránit evropské přírodní bohatství, ekosystémy a efektivněji využívat přírodní zdroje. (europa.eu, 2013)

3.5 Evropská unie a její ochrana životního prostředí

Evropská unie se snaží neustále zlepšovat životní prostředí a v tom jí pomáhá vydávání směrnic a nařízení týkající se ochrany životního prostředí a již zmíněné orgány EU a další instituce.

3.5.1 Biologická rozmanitost

V posledních letech docházelo k velkému vyhynutí vzácných druhů živočichů a rostlin, za které mohl člověk svou činností. Evropská unie se to snaží zastavit a jejím hlavním bodem je Natura 2000. Natura 2000 je síť chráněných přírodních oblastí. (europa.eu, 1995–2013a)

3.5.2 Natura 2000

Natura 2000 vychází ze směrnice 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků a směrnice 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Tyto směrnice jsou, známe také pod názvem směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích. Hlavním cílem těchto směrnic je, aby bylo zajištěno zachování a ochrana nejohroženějších druhů rostlin a živočichů a vybraných přírodních stanovišť. (Polášková, 2011)

3.5.3 Přírodní zdroje

Dalším cílem politiky Evropské unie v oblasti životního prostředí je správné využívání přírodních zdrojů, což je předpoklad pro dobré fungování hospodářství a také životního prostředí. EU se v této oblasti neangažuje pouze ve změně právních předpisů, ale rovněž ve výzkumu a financování, jež jsou důležité pro stanovené cíle, jak správně využívat přírodní zdroje. V posledních pár letech se propaguje ekologická výroba a používání energeticky úspornějších spotřebičů. (europa.eu, 1995–2013a; europa.eu, 2013)

3.5.4 Voda

Dále se Evropská unie zabývá znečištěním vodních zdrojů, kde jejím hlavním cílem je, aby všichni obyvatelé Evropy měli dostatek kvalitní vody, dále aby bylo dodrženo minimálních norem čistoty vody ve všech evropských vodních plochách. Voda je nezbytná jak pro život lidí, tak i pro život živočišných a rostlinných druhů. (europa.eu, 1995-2013a; ec.europa.eu, 1995–2013a)¹

V posledních letech jsou častější povodně, a EU to řeší tak, že členské státy EU musejí předběžně vyhodnocovat povodňová rizika, aby se dala určit oblast, kde toto riziko může nastat a stanovit a zveřejnit povodňové nebezpečí a mapy těchto rizik. Státy by k tomu

¹ Vlastní překlad

měly využívat tzv. „*Flood Risk Management Plans*“, které slouží ke snížení rizika povodní. (ec.europa.eu, 1995–2013a)²

3.5.5 Ovzduší

Tématu ovzduší se EU věnuje už od sedmdesátých let, kdy se snaží zlepšovat kvalitu ovzduší pomocí regulace emisí škodlivých látek do ovzduší, zkvalitnění paliv a promítnout požadavky ochrany životního prostředí do sektoru dopravy a energetiky. (ec.europa.eu, 1995-2013b)³

Ovzduší nejvíce ohrožují oxid dusičitý, oxid dusíku, oxid siřičitý nebo prachové částice a olovo, proto Evropská unie stanovila přísné normy pro tyto znečišťující látky. (europa.eu, 1995-2013a)

3.5.6 Odpady

Odpady také patří mezi velká rizika, která ohrožují životní prostředí. Největší distributorem odpadů jsou sami lidé. 3 miliardy tun odpadu je každý rok vyhozeno v EU a z toho je asi 90 milionů tun nebezpečných. To je přibližně 6 tun na každého muže, ženu a dítě, podle statistik Eurostatu. (europa.eu, 1995-2013a; ec.europa.eu, 1995-2013c)⁴

Cílem je snížení produkce odpadů a pomoci k tomu může předcházení vzniku odpadů, dále že lidé a firmy budou lépe využívat zdroje a přechod na udržitelnější formy spotřeby. Lidé by měli vyrábět z takových materiálů, které jsou ekologičtější a je možné je recyklovat. (europa.eu, 1995-2013a)

² Vlastní překlad

³ Vlastní překlad

⁴ Vlastní překlad

3.5.7 Financování

Evropská unie používá k environmentální politice finanční nástroj pro životní prostředí LIFE, díky němuž může financovat environmentální projekty a činnosti, které se zabývají ochranou přírody. Tyto finanční prostředky jsou poskytovány jak Evropské unii, tak i potenciálním členským a sousedním státům. Za svou existenci poskytl tento program již okolo 2 miliard eur na více než 3 000 projektů. (europa.eu, 1995-2013a; europa.eu, 2013)

3.6 Prameny práva životního prostředí v EU

Prameny práva životního prostředí EU se dělí na primární a sekundární právo. Do primárního práva patří nejdůležitější dokumenty Evropské unie a jsou jimi: Smlouva o Evropské unii, která se hlásí k zásadě trvale udržitelného rozvoje, tak má ochranu životního prostředí mezi svými hlavními cíli, Smlouva o fungování Evropské unie, kde je ustanovení, které souvisí se životním prostředím (článek 191 – 193). Menší váhu mají smlouvy: Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii a Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli, která ale 23. července 2002 přestala platit v souladu se svým čl. 97 a nebude znovu obnovena. (Damohorský a Smolek, 2010)

Dále je unijní právo životního prostředí obsaženo v mezinárodních úmluvách. A do sekundárního práva spadají směrnice, nařízení nebo rozhodnutí. Normy týkající se životního prostředí jsou nejvíce obsaženy ve směrnících a jen malá část v nařízeních. A též do sekundárního práva patří celá řada doporučení a stanovisek, i když nemají povahu právních norem. (Damohorský a Smolek, 2010)

3.7 Vybrané právní předpisy týkající se životního prostředí

Mezi důležité právní předpisy Evropské unie patří Kjótský protokol, který byl přijat v prosinci roku 1997. Kjótský protokol řeší snížení emisí skleníkových plynů. (mzp.cz, 2008-2012b)

Směrnice 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí.

Existuje hned mnoho důvodů, proč byla směrnice č. 2004/35/ES vydaná. Neustále přibývají nová a nová znečištěná místa, což má za následek značná zdravotní rizika a ztrátu biologické rozmanitosti, která se v posledních desetiletích dramaticky zrychluje. (eur-lex.europa.eu, 1998-2013a)

Za posledních desítek let došlo k několika vážným ekologickým haváriím, řadí se mezi ně, např. nehoda v chemické továrně v italském městě Sevesu, ke které došlo v roce 1976, dále znečištění řeky Rýn, jenž způsobil požár továrny Sandoz v Basileji v roce 1986, další havárie byla v roce 1998 ve Španělsku, kdy se protrhla odkalovací nádrž u dolu Aznalcollar. Tato havárie měla fatální důsledky, neboť se znečistil přírodní ekosystém ústí řeky Guadalquivir a došlo k ohrožení národního parku Doñana. K další ekologické havárii došlo také v Rumunsku nebo došlo i k několika ropným haváriím. (Stejskal a Vícha, 2009)

Dalším důvodem vydání směrnice bylo, že některé složky nebo součásti životního prostředí nejsou předmětem vlastnického práva. V českém právním řádu jde hlavně o povrchové a podzemní vody, volně žijící živočichy a eventuálně o jeskyně. (Stejskal a Vícha, 2009)

Hlavními inspiračními materiály pro vznik směrnice 2004/35/ES byly tzv. Zelená kniha, Bílá kniha a Luganská úmluva. Politika ES v oblasti ochrany životního prostředí je založena na principu prevence a „znečišťovatel platí“, které vycházejí z čl. 174 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství. (Stejskal a Vícha, 2009)

Podle směrnice 2004/35/ES by prevence a náprava škod, ke kterým dochází na životním prostředí, měly být prováděny na základě zásady „znečišťovatel platí“. Provozovatel je finančně odpovědný, jestliže jeho činnost způsobila škodu na životním prostředí nebo bezprostřední hrozbu takové škody, a tímto je nucen k přijímání opatření a k rozvoji postupů ke snižování rizik škod, které mohou vzniknout na životním prostředí, a tím snížit riziko jeho finanční odpovědnosti. (eur-lex.europa.eu, 1998-2013a)

Směrnice 2004/35/ES neřeší všechny druhy škod na životním prostředí. Zabývá se škodami na chráněných druzích, přírodních stanovištích, na vodách a na půdě. Směrnice je založena jednak na objektivní odpovědnosti provozovatelů vybraných činností, které jsou rizikové a doplněna subjektivní odpovědností provozovatelů ostatních provozních činností. (Stejskal a Vícha, 2009; eur-lex.europa.eu, 1998-2013a)

Mezi škody na životním prostředí jsou zahrnuty rovněž škody, které jsou způsobené vzduchem roznášenými částicemi, jestliže poškozují chráněné druhy, přírodní stanoviště, půdu či vodu. Směrnicí nelze použít na případy zranění osob, na škody na soukromém majetku či na hospodářské ztráty a na kterákoli práva, která se týkají těchto druhů škod. (eur-lex.europa.eu, 1998-2013a)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí. Tato směrnice vznikla z důvodu znepokojení Společenství, kterému se nelíbí nárůst trestných činů, spáchaných proti životnímu prostředí a také jejich účinky, které stále častěji přesahují hranice států, kde jsou trestné činy páčány. Dalším důvodem je, že stávající systémy sankcí pro úplné dodržování zákonů o ochraně životního prostředí jsou nedostačující.

Předmětem směrnice 2008/99/ES je stanovení trestněprávního opatření za účelem účinnější ochrany životního prostředí podle článku 1 směrnice. Směrnice obsahuje definice (co znamená protiprávní, právnická osoba, chráněné druhy, atd.). Dále podle směrnic by členské státy měli zajistit, aby určitá jednání byla brána jako trestný čin, způsobena protiprávností či byla spáchaná úmyslně nebo z hrubé nedbalosti a aby byly možné za tyto trestné činy uloženy účinné, přiměřené a odrazující trestní sankce. Ve směrnici je také uvedeno, že členské státy zajistí, aby právnické osoby mohly být odpovědné za trestné činy uvedené v této směrnici. Členské státy musely tuto směrnici transformovat do svých právních řádů do 26. prosince 2010. (eur-lex.europa.eu, 1998-2013b)

Hlavním cílem **směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/42/ES ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí** podle článku 1 je zajistit vysokou úroveň ochrany životního prostředí a zahrnout úvahy

o životním prostředí do příprav a přijetí plánů a programů s cílem podporovat udržitelný rozvoj. Podle této směrnice některé plány a programy, budou podléhat posouzení vlivů na životní prostředí, jestliže mohou mít významný vliv na životní prostředí. Směrnice stanovuje oblast působnosti, odvětví, ve kterých dochází k posuzování vlivů na životní prostředí, např. v zemědělství, v dopravě a v dalších odvětvích. (eur-lex.europa.cz, 1998-2013c)

Důvodem vzniku **směrnice Evropského parlamentu a rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků** je pokles volně žijících ptáků, kteří se přirozeně vyskytují na evropském území členských zemí, což představuje vážnou hrozbu pro ochranu přírodního prostředí a následný vývoj ohrožuje biologickou rovnováhu. (eur-lex.europa.eu, 1998-2013d)

4. Politiky České republiky v oblasti životního prostředí

Úřadem, který se v současné době zabývá politikou životního prostředí v České republice (ČR), je Ministerstvo životního prostředí. „*Ministerstvo životního prostředí (MŽP) bylo zřízeno 19. prosince 1989 zákonem ČNR č. 173/1989 Sb. k 1. lednu 1990 jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí.*“ (mzp.cz, 2008-2012c)

Hlavním posláním politiky životního prostředí je poskytnout rámec a vodítka pro rozhodování a činnosti na úrovni mezinárodní, celostátní, krajské i místní, které povedou ke zlepšení kvality životního prostředí celkově. Aby byla tato politika úspěšná, je důležité se zaměřit na principy udržitelného rozvoje, na promítnutí životního prostředí i do dalších sektorových politik, ale také na růst ekonomické efektivnosti a přijetí environmentálních programů, činností a projektů. (mzp.cz, 2008-2012d)

4.1 Ministerstvo životního prostředí

Pod Ministerstvo životního prostředí jako ústřední orgán státní správy spadá: ochrana přírody a krajiny, ochrana ovzduší, ochrana přirozené akumulace vod, ochrana vodních zdrojů a ochrana jakosti podzemních a povrchových vod, ochrana zemědělského půdního fondu, ochrana horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod, výkon státní geologické služby, geologické práce a ekologický dohled nad těžbou, odpadové hospodářství, posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice států, státní ekologickou politiku, myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích. (mzp.cz, 2008-2012c)

4.2 Další orgány působící v oblasti životního prostředí

Aby mohla fungovat ochrana životního prostředí v České republice, kromě Ministerstva životního prostředí České republiky existuje několik dalších státních institucí.

4.2.1 Další ústřední orgány

Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo kultury a Ministerstvo financí. (Damohorský, 2010c)

4.2.2 Regionální a místní státní správa

V minulosti vykonávaly regionální státní správu okresní úřady na základně zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech pomocí svých referátů životního prostředí, ale ke konci roku 2002 ukončily svoji činnost a přestaly existovat. Jejich činnost byla přenesena na krajské úřady, eventuálně na pověřené obecní úřady obcí s rozšířenou působností. (Damohorský, 2010c)

Krajské úřady provozují odbory životního prostředí a jejich pravomoci jsou větší, než má Ministerstvo životního prostředí. Odbory životního prostředí se zabývají, např. také rybářstvím, lesním hospodářstvím nebo myslivostí. Místní státní správa je rovněž vykonávána v přenesené působnosti orgány obcí. (Damohorský, 2010c)

4.2.3 Další orgány působící v ochraně životního prostředí

Dalšími orgány státní správy, které působí v ochraně životního prostředí, jsou Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP), Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Český báňský úřad nebo Státní fond životního prostředí. Dále sem patří správy národních parků a správy chráněných krajinných oblastí a další odborné organizace (Česká informační agentura životního prostředí (CENIA), Český hydrometeorologický ústav, Státní vodohospodářský ústav nebo Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a další). (Damohorský, 2010c)

Česká inspekce životního prostředí je jedním z nejdůležitějších orgánů v oblasti životního prostředí, která byla zřízena zákonem č. 282/1991 Sb., o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa. ČIŽP vykonává několik činností, např. provádí dozor nad dodržováním právních norem, nebo v některých případech může nařídit

zastavení či omezení provozu, který je zdrojem znečištění životního prostředí nebo může uložit pokuty za porušování právních předpisů a další. (Damohorský, 2010c)

Státní fond životního prostředí je institucí, jež byla zřízena zákonem č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí ČR. Příjmy fondu jsou z pokut, z výtěžků z plateb za užívání složek životního prostředí či darů od fyzických a právnických osob anebo z příspěvků ze státního rozpočtu. Tyto příjmy se používají k ochraně a zlepšování životního prostředí. (Damohorský, 2010c)

4.3 Environmentální politika MŽP

Úkolem Ministerstva životního prostředí České republiky je zajistit nejvyšší ochranu životního prostředí, která bude v souladu s udržitelným rozvojem společnosti. Činnosti, které provádí Ministerstvo životního prostředí, musí být samozřejmě v souladu se všemi požadavky platné legislativy a dalších požadavků a závazků na ochranu životního prostředí.

Environmentální politiku vyhlásilo MŽP nad rámec svých požadavků, aby naplnila své poslání. Tato environmentální politika se zavazuje například (mzp.cz, 2008-2012e):

- k prevenci znečišťování životního prostředí a tím minimalizovat dopady činností MŽP na životní prostředí, na pracovní prostředí zaměstnanců a na zdraví občanů,
- používat energeticky a surovinově šetrnější postupy a technologie, dále minimalizovat vznik odpadů a recyklovat vyprodukovaný odpad, což vede ke snížení spotřeby vody, energií a k šetření přírodních zdrojů,
- při provozu používat obnovitelné zdroje a materiály a produkty, které jsou environmentálně šetrné,
- při své dopravě používat automobily s nízkými emisemi oxidu uhličitého nebo na alternativní pohon či cyklistiku,
- motivovat a vzdělávat zaměstnance v rámci ochrany životního prostředí jak v práci, tak i v mimopracovním životě.

4.4 Politika životního prostředí před rokem 1989

Před rokem 1989 se politika tehdejšího Československa moc nezaměřovala na politiku životního prostředí. Po 2. světové válce existovalo v tehdejším Československu asi 40 čistíren odpadních vod, což je nezanedbatelné číslo s porovnáním s rokem 2011, kdy bylo podle statistické ročenky 2012 2251 čistíren odpadních vod pro veřejnou potřebu. Také se objevila snaha řešit ochranu životního prostředí prostřednictvím zákonů týkajících se, např. vody, půdy či lesů a další. Ale politika se spíše zaměřovala na kvantitativní růst produkce, což se projevovalo v menší účinnosti zmíněných zákonů. (Hájek, 2006b; czso.cz, 2013a)

V roce 1967 došlo k samostatné právní úpravě ochrany ovzduší. Zákon stanovoval sazby poplatků za vypouštění znečišťujících látek do ovzduší, ale ty byly jen symbolické. Vybrané poplatky byly příjmem Fondu ochrany ovzduší. Účinnost daného zákona byla velmi nízká, což se projevilo v tom, že se Československo objevilo na přední příčce na světě ve znečištění ovzduší. (Hájek, 2006b)

V roce 1973 byl přijat zákon č. 138/1973 o vodách, který byl platný až do roku 2001, což poukazuje na jeho kvalitu. Dále došlo i k úpravám zákonů o zemědělském půdním fondu, lesích a stavebním řádu. Ani nové právní předpisy, i když některé z nich byly docela kvalitní, nepomohly ke zlepšení životního prostředí. Naopak neustále docházelo ke znečištění vod a ovzduší. Znečištění vod bylo důsledkem toho, že čistírny odpadních vod nesplňovaly projektované parametry. A dalším problémem bylo, že se udělovaly výjimky ze zákona o vodách, hlavně krajským městům a i Praze. (Hájek, 2006b)

Rovněž tu existoval problém velkého znečištění ovzduší, které bylo způsobeno především spalováním nekvalitního, sirnatého hnědého uhlí a průmyslovým odvětvím. Nezhoršilo se jen ovzduší, ale také zdravotní stav lesů, který se neustále zhoršoval.

V osmdesátých letech po tlaku zahraničí na Českou republiku ohledně řešení problémů ochrany životního prostředí, bylo odpovědí v roce 1984 podepsání „Úmluvy o dálkovém znečištění ovzduší přecházejícím hranice států.“

Před rokem 1989 neexistoval žádný ústřední orgán státní správy, který by měl na starost ochranu životního prostředí, což bylo následkem neúspěchů v oblasti životního prostředí. (Hájek, 2006b)

4.5 Politika životního prostředí po roce 1989

Po osamocení republiky se politika životního prostředí velmi zlepšila, bylo zřízeno Ministerstvo životního prostředí České republiky a Federální výbor pro životní prostředí. Rovněž došlo k velkým změnám v politice a v ochraně životního prostředí, ale také v ekonomice, kdy proběhla ekonomická reforma, republika přešla na tržní ekonomiku. To dalo možnost opět oddělit sféru veřejnoprávní od sféry soukromoprávní, dále došlo k vymezení vlastnických práv a stanovení odpovědnost vlastníků za škody na životním prostředí. (Hájek, 2006c; Damohorský, 2010d)

Počátkem devadesátých let 20. století byla vydána publikace **Modrá kniha**, která obsahuje charakteristiku a zhodnocení situace životního prostředí, složek ŽP, ekosystémů nebo regionů ČR. Také byl vydán dokument týkající se politiky ŽP – **Koncepce státní ekologické politiky**. Nejdůležitější cíle tohoto dokumentu byly:

- „ochrana lidského zdraví a pocitu pohody,
- zachování bohatství přírody,
- ochrana kulturních a ekonomických hodnot před nepříznivými vlivy prostředí,
- ochrana životadárných systémů planetárních biosféry.“

Koncepce dále vymezila čtyři principy a byly jimi komplexnost, přímá odpovědnost, prevence minimalizace negativních vlivů. (Hájek, 2006c, s. 53, 54; Damohorský, 2010d)

Další publikací, která vyšla, byl **Duhový program**, jenž byl zpracován v podstatě stejnými autory, kteří napsali Modrou knihu. Duhový program navrhuje úkoly, které by pomohly zlepšit špatný stav ŽP v ČR. (Damohorský, 2010d)

V období 1991-1992 bylo přijato několik významných zákonů zabývajících se životním prostředím. Asi nejvýznamnějším byl zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, dále došlo k novelizaci zákonů o ochraně zemědělského půdního fondu a o ochraně přírody a krajiny. Novými zákony jsou: zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, zákon č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny.

Dále byl přijat nový zákon o ochraně ovzduší (zákon FS č. 309/1991 Sb., o ochraně ovzduší před znečišťujícími látkami) a jako první v historii byly přijaty: zákon č. FS č. 238/1991 Sb., o odpadech a zákon ČNR č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Rovněž byly založeny instituce, jež se zabývaly a i dnes zabývají životním prostředím, jsou to Státní fond životního prostředí České republiky a Česká inspekce životního prostředí. (Hájek, 2006c; cenia.cz, 2012b) Přijetí těchto zákonů a založení institucí určitě napomohlo ke zlepšení životního prostředí.

V roce 1995 byla schválena první Státní politika životního prostředí (SPŽP), jež zahrnovala i prvky udržitelného rozvoje. Významnou složkou této politiky bylo sestavení pořadí priorit, které je následující (Hájek, 2006c, s. 56):

1. *„zvyšování kvality ovzduší snižování emisí škodlivin,*
2. *zvyšování kvality vod omezováním vypouštění znečištění,*
3. *snižování produkce odpadů, zejména nebezpečných,*
4. *odstraňování účinků nebezpečných faktorů fyzikální a chemické povahy na lidské zdraví,*
5. *přednostní sanace rizikových starých zátěží,*
6. *dosáhnout v rámci územního plánování takové struktury území, která bude podmínkou efektivity složkové ochrany,*
7. *další zvyšování schopnosti krajiny zadržovat vodu,*
8. *pokračovat v rekonstrukci lesních porostů v oblastech poškozených imisemi,*
9. *obnova území devastovaných důlní těžbou,*
10. *ochrana klimatu,*
11. *ochrana ozónové vrstvy Země,*
12. *ochrana biologické rozmanitosti.“*

V témže roce tedy v roce 1995 byl přijat zákon č. 289/1995 Sb., o lesích. O 3 roky později v roce 1998 byl přijat Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, který byl v roce 2009 aktualizován. A v roce 2000 je přijat další dokument a to Státní program environmentálního vzdělání, výchovy a osvěty v České republice. V roce 2001 byla schválena druhá Státní politika životního prostředí, které předcházela obdobný dokument z roku 1999. Tento dokument tehdejší vláda vzala jen na vědomí a schválila ho až o 2 roky později tedy v roce 2001. SPŽP z roku 2001 byla postavena už na principu udržitelného rozvoje a také na zodpovědnosti za stav životního prostředí jak v ČR, tak i v globálním měřítku. (Hájek, 2006c; Damohorský, 2010d)

SPŽP 2001 byla zaměřena na tyto prioritní problémy (Hájek, 2006c, s. 58):

1. *„akutní problémy kvality složek životního prostředí,*
2. *problémy environmentální infrastruktury,*
3. *naléhavé strukturální problémy ochrany životního prostředí,*
4. *globální problémy, mezinárodní závazky a společná odpovědnost.“*

Jak je vidět, od konce devadesátých let 20. století do počátku 21. století bylo přijato mnoho dokumentů týkající se životního prostředí. Rovněž v období 2000-2004 dochází k rozvoji českého práva ŽP, které se muselo harmonizovat s právem ŽP Evropského společenství. (Damohorský, 2010d)

Další SPŽP byla schválena vládou v březnu 2004 na období 2004-2010. SPŽP má několik nejdůležitějších oblastí ŽP a jedná se o:

- ochranu přírody, krajiny a biologické rozmanitosti,
- udržitelné využívání přírodních zdrojů, materiálové toky a nakládání s odpady,
- životní prostředí a kvalitu života,
- ochranu klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištění.
-

Cíle a opatření se netýkají pouze prioritních oblastí, ale rovněž jednotlivých oblastí politik, např. zemědělství, průmyslu a obchodu, lesního hospodářství a dalších. (mzp.cz, 2008-2012f)

4.6 Politika životního prostředí po vstupu do Evropské unie

Poté co se Česká republika 1. května 2004 stala členem Evropské unie, tak většina nové české legislativy týkající se životního prostředí vzniká na základě transpozice komunitárního práva Evropské unie. Cílem je sjednocení environmentálních standardů v rámci jednotného trhu Evropské unie. Česká republika může přijímat také vlastní legislativu, ovšem za podmínky, že nebude v rozporu s komunitárním právem Evropské unie. (mzp.cz, 2008-2012g)

A zatím poslední Státní politika životního prostředí České republiky je na období 2012-2020. Nejdůležitější cílem této politiky je, aby bylo občanům, kteří žijí v ČR, zajištěno zdravé a kvalitní životní prostředí. Dále efektivně využívat všechny zdroje, aby negativní dopady lidské činnosti na ŽP byly co nejvíce minimalizovány, počítaje v to také dopady, které přesahují hranice státu a tím přispívat ke zlepšování kvality života jak v Evropě, tak i ve světě. SPŽP je zacílena na následující oblasti:

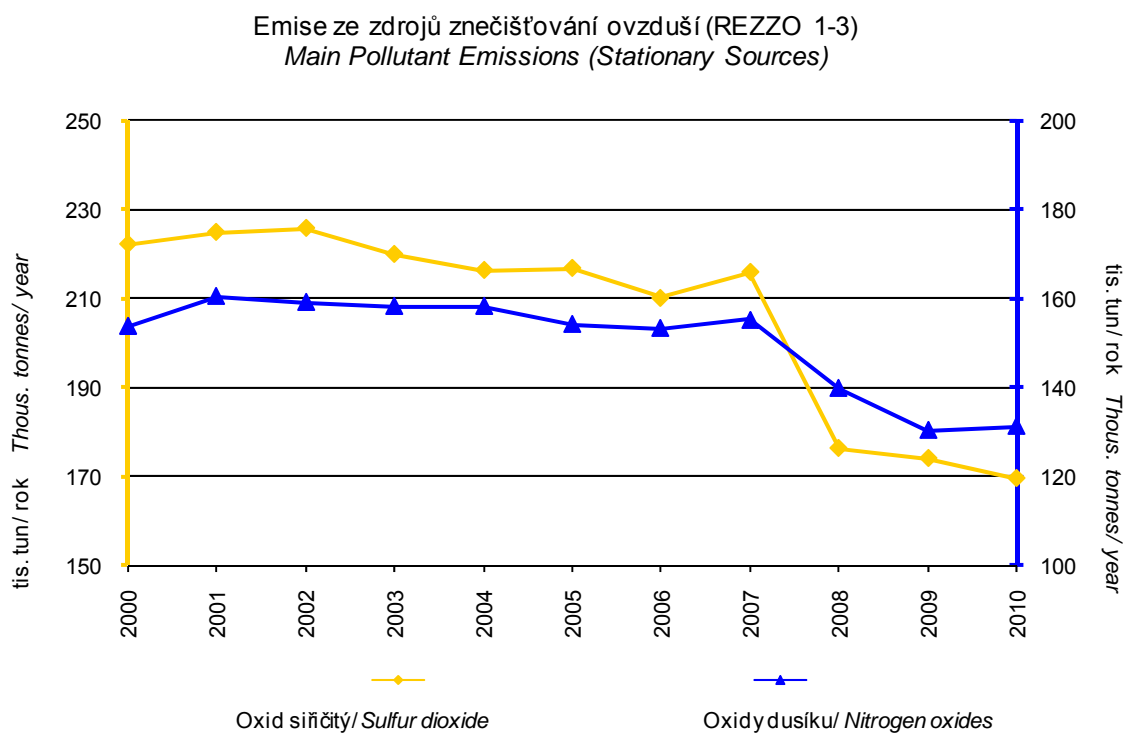
- na ochranu a udržitelné využívání zdrojů,
- na ochranu klimatu a zlepšení kvality ovzduší,
- na ochranu přírody a krajiny,
- na bezpečné prostředí.

SPŽP uplatňuje několik principů: princip integrace politik, princip prevence, princip předběžné opatrnosti, princip „znečišťovatel platí“, princip nákladové efektivnosti, zvyšování povědomí veřejnosti o otázkách životního prostředí, princip mezinárodní odpovědnosti. Některé principy byly již zmíněny v podkapitole 2.1. (mzp.cz, 2008-2012a)

4.7 Statistiky

Statistiky jsou nedílnou součástí hodnocení životního prostředí. Nejvíce se používají grafy a tabulky, které znázorňují zlepšení či zhoršení stavu životního prostředí v nějakém časovém horizontu.

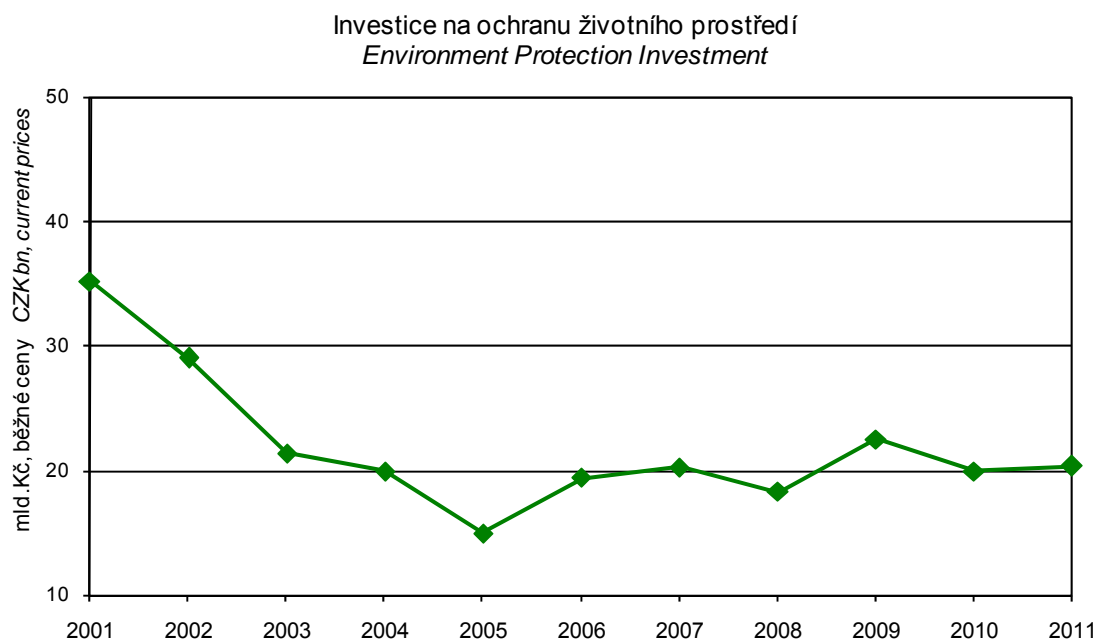
Následující obrázek 1 zobrazuje emise oxidu siřičitého a oxidu dusíku v letech 2000 až 2010, které znečišťují ovzduší. Je zde zachyceno, kolik tun za rok se dostane do ovzduší. Emise oxidu siřičitého je znázorněno žlutou křivkou, která od roku 2000 do roku 2002 rostla, pak v následujících letech klesala, jen v roce 2005 a 2007 mírně vzrostla. Emise oxidu dusíku je znázorněna modrou křivkou, která od roku 2000 do roku 2001 rostla, ale pak v následujících letech 2001 až 2009 klesala až na rok 2007 a 2010, kdy mírně vzrostla.

Obrázek 1: Emise ze zdrojů znečištění ovzduší (REZZO 1-3)

Zdroj: (czso.cz, 2013b, Grafy – životní prostředí)

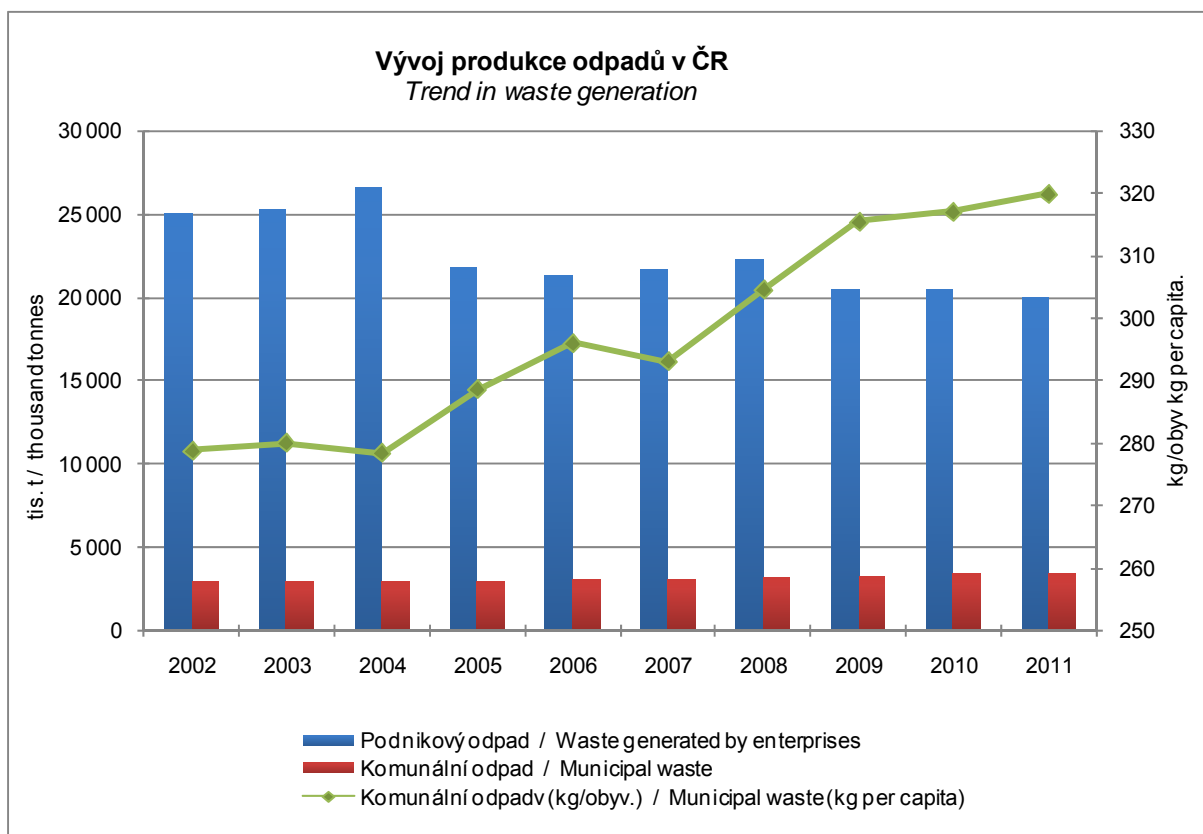
Následující obrázek 2 zobrazuje investice na ochranu životního prostředí v letech 2001 až 2011. Křivka má kolísavý průběh, v některých letech se investuje více a v některých méně. Nejvíce se investovalo v roce 2001 a nejméně v roce 2005.

Obrázek 2: Investice na ochranu životního prostředí

Zdroj: (czso.cz, 2013b, Grafy – životní prostředí)

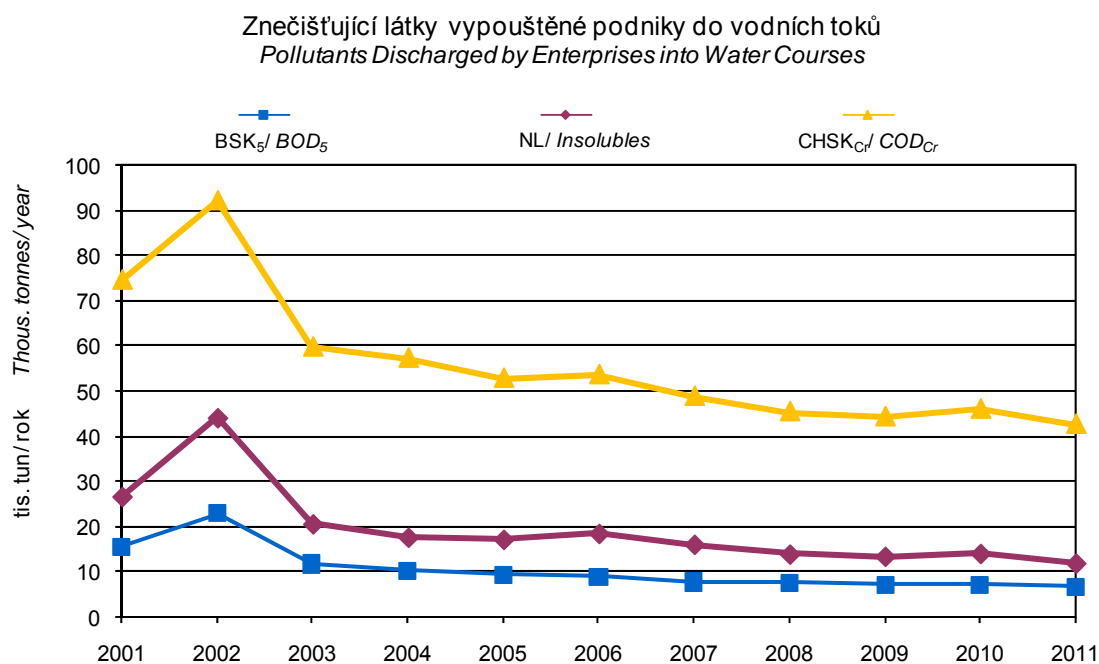
Následující obrázek 3 zobrazuje vývoj produkce odpadů v ČR v letech 2002 až 2011. Jsou zde zachyceny podnikový odpad, komunální odpad a komunální odpad (kg/obyv.). Jak je vidět z grafu, podnikový odpad znázorněn modrou barvou, má kolísavý průběh, ale komunální odpad znázorněn červenou barvou, neustále roste. Komunální odpad (kg/obyv.) znázorněn zelenou křivkou, ve svém průběhu roste, jen v roce 2004 a 2007 mírně klesl.

Obrázek 3: Vývoj produkce odpadů v ČR

Zdroj: (czso.cz, 2013b, Grafy – životní prostředí)

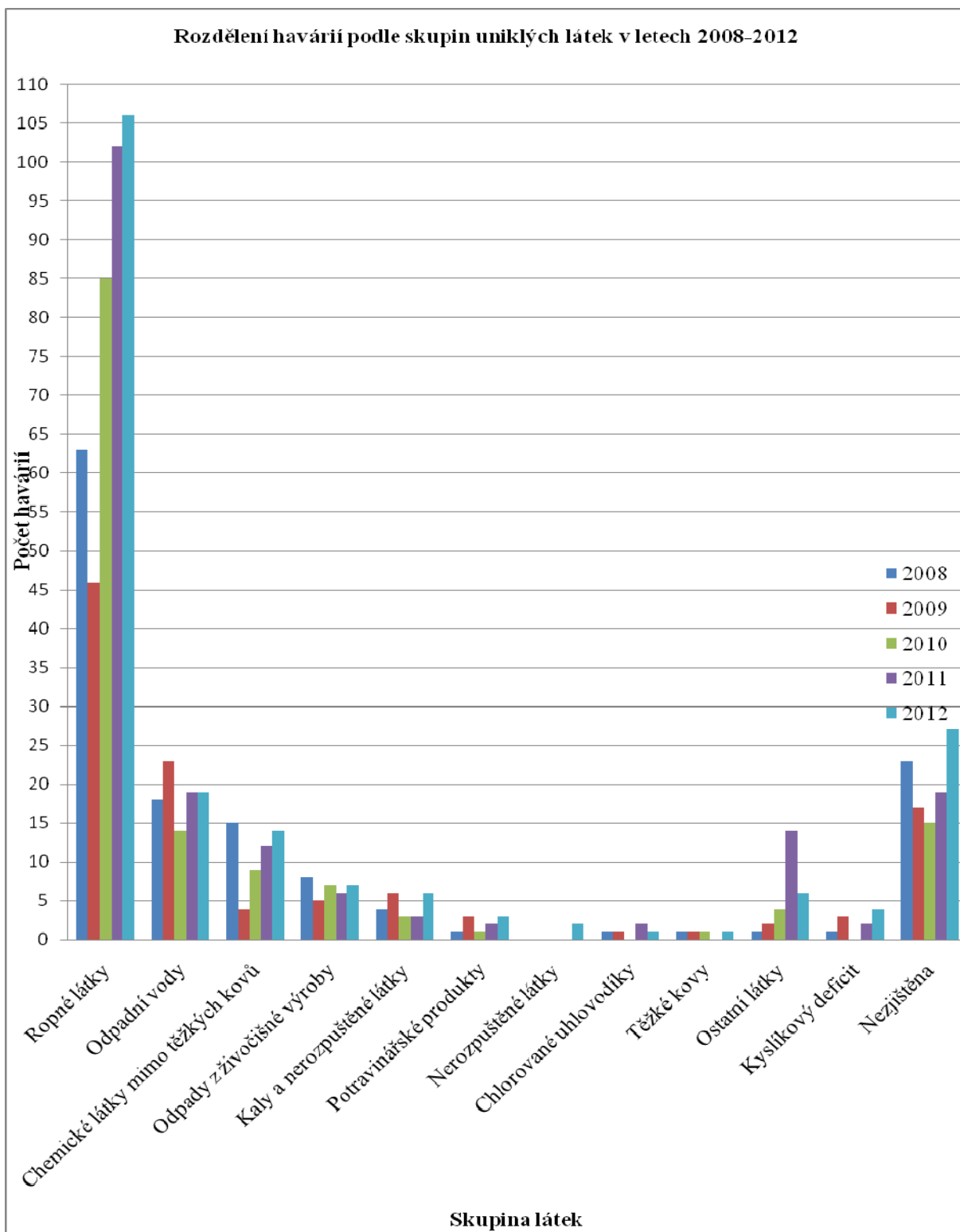
Následující obrázek 4 zobrazuje znečišťující látky vypouštěné podniky do vodních toků v letech 2001 až 2011. Podniky se snaží, co nejméně vypouštět znečišťující látky do vodních toků, jak je vidět z grafu, jen v roce 2002 došlo k nárůstu. Někdy může dojít k velmi malému nárůstu, ale i tak znečištění klesá.

Obrázek 4: Znečišťující látky vypouštěné podniky do vodních toků
 Zdroj: (czso.cz, 2013b, Grafy – životní prostředí)

Následující obrázek 5 se týká rozdělení havárií podle uniklých látek a počtu havárií způsobených těmito látkami. Jak je vidět z obrázku nejvíce havárií je způsobeno ropnými látkami, odpadními vodami, chemickými látkami a látkami, které nejsou zjištěny.

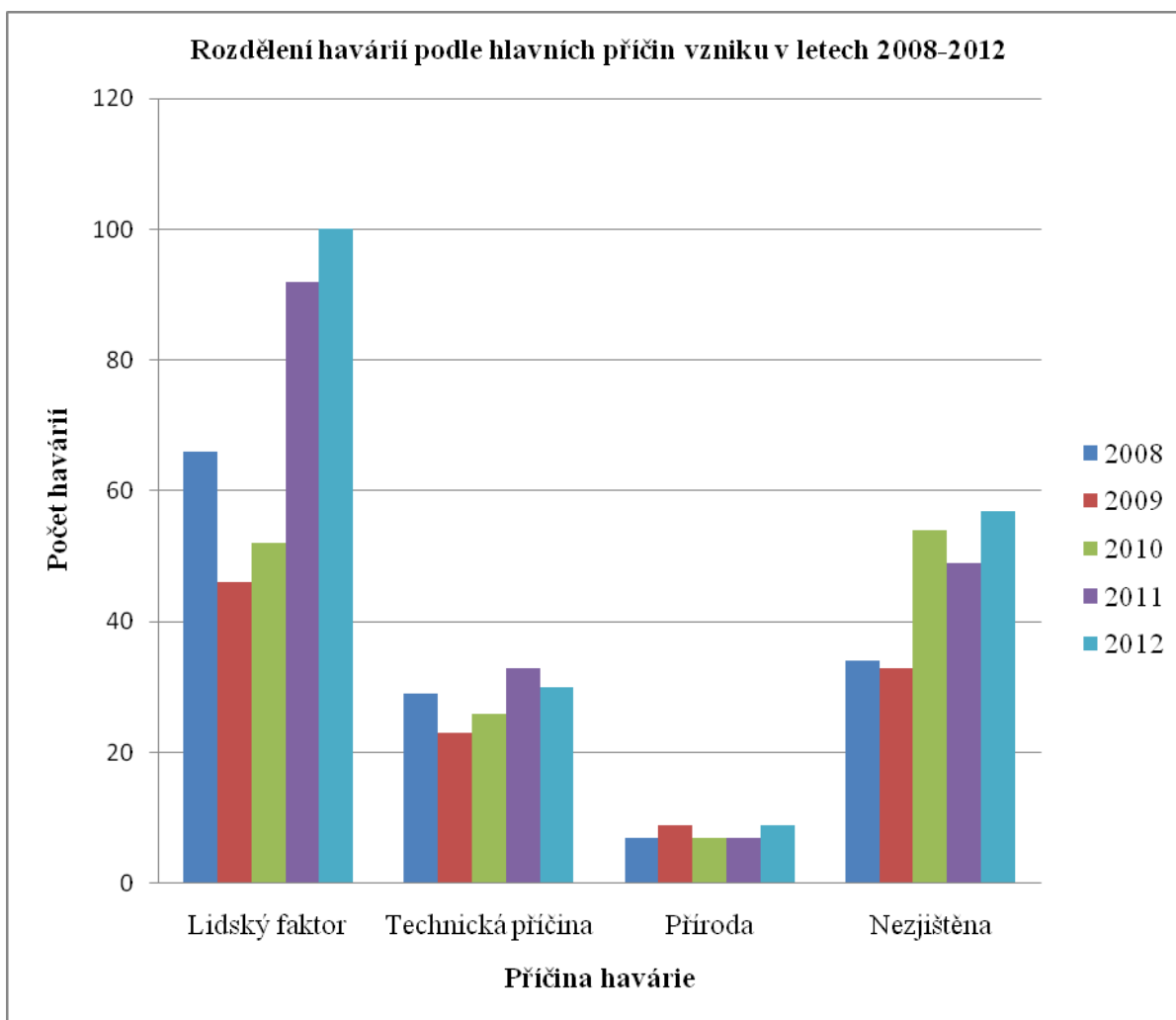
U ropných látek nejméně uniklo v roce 2009 a nejvíce v roce 2012. U odpadních vod je počet havárií v posledních dvou letech stejný, nejvíce uniklo v roce 2009. Dále u chemických látek mimo těžké kovy je to docela proměnlivé, nejméně bylo havárií v roce 2009 a nejvíce o rok dříve v roce 2008. U odpadů z živočišné výroby nejsou tak znatelné rozdíly v počtu havárií. To samé platí také u kalů a nerozpuštěných látek a u potravinářských produktů. Ale poprvé se v loňském roce tedy v roce 2012 objevily dvě havárie, kdy unikly nerozpuštěné látky. U chlorovaných uhlovodíků je to také celkem vyrovnané a dokonce v roce 2011 nebyla žádná havárie. Nejméně havárií je z těžkých kovů, kdy byla maximálně jedna havárie a v roce 2011 nebyla žádná. Dále jak je vidět u ostatních látek, tak nejvíce havárií bylo v roce 2011 a nejméně v roce 2008. Kyslíkový deficit je na tom podobně jako potravinářské produkty a v roce 2010 nebyla ani jedna havárie. U látek, které nebyly zjištěny, je to docela proměnlivé, nejvíce havárií bylo v roce 2012 a nejméně v roce 2010.

Obrázek 5: Rozdělení havárií podle skupin uniklých látek v letech 2008-2012

Zdroj: (vlastní zpracování, cizp.cz, 2004-2011a, výroční zpráva ČIŽP 2008; cizp.cz, 2004-2011b, výroční zpráva ČIŽP 2009; cizp.cz, 2004-2011c, výroční zpráva ČIŽP 2010; cizp.cz, 2004-2011d, výroční zpráva ČIŽP 2011; cizp.cz, 2004-2011e, výroční zpráva ČIŽP 2012)

Následující obrázek 6 zobrazuje rozdělení havárií podle hlavních příčin vzniku z období 2008-2012. Hlavní příčinou havárií je lidský faktor a tyto havárie od roku 2009 neustále rostou. Na druhém místě jsou havárie, kdy není zjištěna příčina vzniku. U technické příčiny je to každý rok jiné, ale jak je vidět z obrázku rozdíly nejsou takové. A nejmenší přičinění na vzniku havárie má příroda.

Obrázek 6: Rozdělení havárií podle hlavních příčin vzniku v letech 2008-2012

Zdroj: (vlastní zpracování, cizp.cz, 2004-2011a, výroční zpráva ČIŽP 2008; cizp.cz, 2004-2011b, výroční zpráva ČIŽP 2009; cizp.cz, 2004-2011c, výroční zpráva ČIŽP 2010; cizp.cz, 2004-2011d, výroční zpráva ČIŽP 2011; cizp.cz, 2004-2011e, výroční zpráva ČIŽP 2012)

5. Odpovědnost za škody (ekologická škoda a ekologická újma)

Za posledních pár desítek let odpovědnost za ztráty na životním prostředí upoutala pozornost jak právníků, tak i dalších odborníků a to na úrovni práva mezinárodního, evropského unijního a národního. Právní odpovědnost, která se zabývá ochranou životního prostředí, je v české odborné právnické literatuře nazývána jako ekologicko-právní odpovědnost. Ekologicko-právní odpovědnost obsahuje jak odpovědnost deliktů, tak rovněž za ztráty na životním prostředí. (Damohorský, 2010e; Damohorský, 2010f)

5.1 Deliktů odpovědnost

Deliktů odpovědnost představuje odpovědnost za protiprávní jednání, kdy dochází k porušení jednotlivých ustanovení na ochranu životního prostředí nebo jeho složek. Deliktů odpovědnost se uplatňuje v odpovědnosti trestní a i správní. (Damohorský, 2010g)

5.1.1 Trestněprávní odpovědnost

Trestní právo sehrává důležitou roli při ochraně životního prostředí. Je tomu tak, že neustále roste četnost a především závažnost protiprávních činů proti životnímu prostředí a ty proto nemohou být sankcionovány pouze na úrovni správního práva. „*Souvisí to jak s novými a rozsáhlými technickými a ekonomickými možnostmi organizovaných skupin při páčání trestné činnosti, tak i se vzácností a nedostupností některých zdrojů či komodit, které jsou stále více ohrožovány, poškozovány či ničeny.*“ (Damohorský, 2010g, s. 73)

1. ledna 2010 nabyly účinnosti nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb., který řeší životní prostředí jako samostatnou část v zákoně v části druhé hlavy osmé. Jsou zde kategorie trestných činů, které se objevují poprvé a kategorie, které byly připojené spíše účelově. (Damohorský, 2012)

§ 293 se týká poškození a ohrožení životního prostředí, které je způsobeno úmyslně a § 294 se zabývá též poškozením a ohrožením životního prostředí, ale které je způsobeno hrubou nedbalostí. Dále je v zákoníku řešeno, např. poškození vodního zdroje (§ 294a) či lesa (§ 295), neoprávněné vypouštění znečišťujících látek (§ 297) nebo nakládání s odpady (§ 298), týrání zvířat (§ 302), pytláctví (§ 304) a další. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

5.1.2 Odpovědnost za správní delikty

Pojmem správní odpovědnost lze označit veškerá protiprávní jednání, která porušují předpisy z oblasti správního práva. Mezi správní delikty se zahrnují jak správní delikty fyzických osob, tak i správní delikty právnických osob a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti.

Subjektivní odpovědnost mají fyzické osoby a objektivní odpovědnost mají právnické a fyzické osoby, které vykonávají podnikatelskou činnost. (Damohorský, 2010g)

5.2 Odpovědnost za škodu v občanském právu

A co vůbec odpovědnost znamená? Je to povinnost k náhradě škody, která obsahuje tři základní funkce. Jsou jimi funkce preventivní, reparační a satisfakční. Nejdůležitější z těchto tří funkcí je reparační, jenž znamená uvedení majetku do původního stavu, což je hlavním. U vzniklých škod na životním prostředí je téměř tato funkce nepoužitelná, použít ji lze u jiných institutů.

Funkce preventivní pomáhá předcházet hrozícím škodám a zabývala se jí část šestá hlava první starého občanského zákoníku (dále jen SOZ) tedy § 415 – § 419. Nejdůležitější význam měl § 415 SOZ, který stanovoval, že každý má povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. Nutno zmínit, že pojmy příroda a životní prostředí nebyly ve SOZ dále řešeny, a proto byl § 415 důležitý ohledně ekologických škod. (Psutka, 2011) Podle nového občanského zákoníku (dále jen NOZ) je prevence obsažena v § 2900 až §2903. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

Dále paragrafy § 420 a § 420a podle SOZ řešily obecnou odpovědnost, čímž § 420 se týkal odpovědnosti za škodu. Tato odpovědnost za škodu byla způsobena porušením právní povinnosti a vznikla zaviněním škůdce. A § 420a se týkal odpovědnosti za škodu, jež byla způsobena jinému provozní činností. (Stejskal a Vícha, 2009) NOZ řeší škodu z provozní činnosti v § 2924. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

Existují i další právní předpisy, které obsahují předcházení vzniku újmy na životním prostředí například Listina základních práv a svobod (čl. 35 odst. 3 a čl. 11 odst. 3). Rovněž Ústava České republiky obsahuje preventivní ustanovení, týkající se životního prostředí a objevuje se v článku 7.

Funkce odpovědnosti se v jiných právních odvětvích odlišují, například odpovědnost z hlediska občanskoprávní se ve většině případů překrývá s odpovědností trestně právní, ale každá z nich se zaměřuje na jiné cíle. (Psutka, 2011)

5.3 Odpovědnost a její předpoklady

A aby vůbec mohla odpovědnost vzniknout, musejí být splněny určité předpoklady s výjimkou zavinění. Předpoklady, které musejí být splněny, se dělí podle objektivní a subjektivní povahy. Objektivní povaha musí splnit 3 předpoklady a jsou jimi:

- a) porušení právní povinnosti,
- b) vznik škody,
- c) příčinná souvislost. (Psutka, 2011)

Porušení právní povinnosti – protiprávní úkon, který se projevuje lidskou vůlí ve vnějším světě, jenž je v rozporu s právními povinnostmi. U některých moderních forem odpovědnosti není tato podmínka vyžadována a to za následek změny jejího charakteru. Ne vždy musí vzniknout škoda při porušení právní povinnosti. Protiprávnost je vyloučena, např. u nutné obrany, svépomoci, souhlasu poškozeného, oprávněné použití zbraně a další.

Nejběžnější formou protiprávního úkonu je porušení správního rozhodnutí či zákona. Existuje také možnost, že právní odpovědnost vznikne i bez zaviněného porušení povinnosti ba dokonce i bez porušení povinnosti. Tato odpovědnost je objektivní a projevuje se u škod způsobených povahou technologií a přístrojů. (Humlíčková, 2012)

Vznik škody – samotný vznik škody (Psutka, 2011)

Příčinná souvislost – požaduje, aby mezi protiprávním úkonem a vznikem škody byl vztah příčiny a následku. V případě ztrát na životním prostředí není zrovna jednoduché prokázat příčinnou souvislost. (Humlíčková, 2012)

A u subjektivní povahy je jediný předpoklad a to je zavinění. Zavinění lze chápat jako psychický vztah ke skutečnostem, jenž vede k protiprávnímu úkonu, vzniku škody a příčinné souvislosti. Zavinění se dělí na:

- a) úmysl:
 - a. přímý – znamená, že škůdce věděl, že škodu může způsobit a měl v úmyslu to udělat,
 - b. nepřímý – znamená, že škůdce věděl, že škodu může způsobit, ale neměl to přímo v úmyslu,
- b) nedbalost:
 - a. vědomá – škůdce věděl, že svým jednáním může škodu způsobit, ale spoléhal na to, že ji nezpůsobí,
 - b. nevědomá – škůdce nevěděl, že může způsobit škodu, ale vzhledem k okolnostem to měl předpokládat. (Psutka, 2011)

5.4 Škoda a ekologická škoda

Pojem „škoda“ není jednoduché definovat, a tak definice škody vychází z aplikační praxe a právní nauky. V dnešní době je škoda chápána jako „*majetkové újmy (ztráty), kterou lze objektivně vyjádřit (vyčíslit) obecným ekvivalentem, tj. penězi.*“ (Psutka, 2011, s. 19, 20)

Majetková újma vyjadřuje zmenšení, ztrátu, znehodnocení nebo snížení existujícího majetku poškozeného. Majetek má určitou majetkovou hodnotu, která přísluší určitému subjektu. V praxi se lze setkat se dvěma typy újmy a to majetkové a nemajetkové.

U nemajetkové újmy se vylučuje její odpovědnost, protože při újmě není zasažen žádný majetek, nýbrž subjektivní práva nemajetkového charakteru, jako jsou třeba dobré jméno, čest, zdraví či život. Tyto újmy řeší jiné mechanismy, než které řeší majetkovou újmu. Avšak může nastat situace, kdy jsou řešeny obě újmy, jak majetková, tak i nemajetková. Příkladem může být, jestliže dojde k poškození dobrého jména a to má za následek ztrátu výdělků.

Několik autorů snažilo pojem ekologická škoda popsat, někdo v širším smyslu a někdo v užším smyslu. Pojem škoda byl už definován, ale pojem ekologická škoda ještě ne. Ekologická škoda tedy znamená škodu, která vznikla na životním prostředí a vždy by měla odpovídat újmě na majetku. K pojmu ekologický je blízký pojem životní prostředí. (Psutka, 2011)

Poprvé se pojem životní prostředí kupodivu objevuje ve zdravotnictví, konkrétně v Nařízení vlády č. 28/1949 Sb., o zdravotnických referátech krajských národních výborů v § 2 odst. 2 č. 3. Tato část se týkala péče o hygienu životního prostředí. Takovým tím předpisem, který spadl do práva životního prostředí a obsahoval pojem životní prostředí, byl zákon č. 125/1965 Sb., o ochraně volně žijících živočichů. (Psutka, 2011)

5.5 Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Hlavním účelem zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí je vymezit základní pojmy a stanovit základní zásady ochrany životního prostředí. Rovněž stanovuje povinnosti právnických a fyzických osob při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí a při využívání přírodních zdrojů. Zákon je založen na principu trvale udržitelného rozvoje.

Zákon definuje několik základních pojmů a hlavně definuje pojem životní prostředí, který se objevil v různých právních předpisech, ale nejpresněji byl definován právě až v zákoně o životním prostředí. Životní prostředí je definováno v § 2 a zní následovně: „*vše co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“ (Zákon 17/1992 Sb., o životním prostředí)

Životní prostředí se tedy dá chápat, jako prostředí, které vytváří vhodné podmínky pro vývoj a existenci organismů a člověka a dále, co ho všechno tvoří, jeho jednotlivé složky. (Psutka, 2011)

Dále lze definovat pojem ekosystém, který je obsažen v § 4 a zní: „*Ekosystém je funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.*“ Dalším důležitým pojmem je trvale udržitelný rozvoj, jenž je obsažen v § 6 zákona a definice zní: „*Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.*“

Zákon též definuje přírodní zdroje, které se dělí na obnovitelné a neobnovitelné. Dále co je znečišťování a poškozování životního prostředí, ekologickou újmu, viz dále a další pojmy, ale hlavně také odpovědnost, když někdo poruší povinnosti při ochraně životního prostředí a sankce za poškozování životního prostředí. (Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí)

5.6 Ekologická újma

Může se zdát, že ekologická újma je další název pro ekologickou škodu, ale není tomu tak. Ekologická újma a ekologická škoda se od sebe odlišují jak obsahem, tak i způsobem řešení odpovědnosti. Někdy se v literatuře může objevit také pojem ztráta na životním prostředí, který vyjadřuje zhoršení životního prostředí. (Psutka, 2011)

Poprvé se tento pojem objevuje již na počátku 80. let 20. století a počátkem 90. let 20. století se objevuje pojem odpovědnost za ekologické újmy v zákoně o životním prostředí. Tato odpovědnost se odlišuje od občanskoprávní, správněprávní a trestněprávní odpovědnosti.

Jak už bylo výše zmíněno, definice ekologické újmy je obsažena v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí v § 10 a zní: „*Ekologická újma je ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.*“ (Psutka, 2011; Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí)

Ekologická újma může vzniknout jak z legální, tak i z nelegální činnosti, dále se může projevat jako zjevná ztráta na životním prostředí nebo jako tzv. stará zátěž, což znamená, že vznikne, ale její následky se projeví až po několika letech. (Stejskal a Vícha, 2009)

Ekologická újma se dotýká rovněž ztráty či oslabení funkcí životního prostředí. Patří mezi ně produkční a mimoprodukční funkce. V případě produkčních funkcí se jedná, např.: o úrodnost půdy nebo schopnost vstřebávat negativní externality. Tyto funkce představují ekonomický zisk pro dané osoby, u kterých se dá vyčíslit jejich hodnota v penězích. A mimoprodukční funkce představuje hlavně ekologické, kulturní či hygienicko-léčebné a další funkce. Tyto funkce ukazují synergické působení životního prostředí na složky životního prostředí a také na člověka a společnost. (Stejskal a Vícha, 2009)

5.7 Rozdíl mezi ekologickou újmou z hlediska zákona o životním prostředí a ekologickou škodou z hlediska občanského práva

Škoda je chápána jako ekonomická, peněžně kvantifikovatelná ztráta na daném majetku. U újmy je to jiné. Újma znamená oslabení nebo ztrátu na ekosystému a majetková práva nejsou podmínkou. Další rozdílem mezi těmito dvěma pojmy je, že se u škody musí vždy určit vlastník poškozené věci, avšak u újmy tomu tak není, protože jak bylo zmíněno, není tak důležitá majetková povaha. A jestliže dojde k ekologické újmě, tak vlastník věci není jediný subjekt, kterého se újma dotýká, ale jsou tu i další subjekty. (Psutka, 2011)

Dalším rozdílem je, kdo je oprávněným uplatňovat nárok na odpovědnost. U škody je to vlastník poškozené věci a u ekologické újmy to je stát, který reprezentuje společnost. Rovněž je rozdíl u uplatňování náhrady za způsobenou ztrátu, jestliže se jedná o soukromoprávní škody, tak je to na vůli poškozeného a u ekologické újmy je povinností státního orgánu, aby jednal a vyvodil právní důsledky. (Psutka, 2011)

Dalším důležitým rozdílem mezi škodou a újmou je jejich sekundární povinnost. Sekundární povinnost vzniká jako výsledek protiprávnosti zásahu, která řeší náhradu škody a nápravu ekologické újmy. Náhradu lze chápat jako peněžní náhradu a nápravu lze chápat jako restituci nebo kompenzaci. V případě, že není možné provést ani jednu nápravu, je povinností provést náhradu újmy v penězích. (Psutka, 2011)

Další odlišností, která dokazuje rozdíl mezi ekologickou újmou a ekologickou škodou je jejich účel. Účelem odpovědnosti za ekologickou škodu je nahradit majetkovou újmu a účelem odpovědnosti za ekologickou újmu je náprava porušeného ekosystému. V případě peněžité náhrady za způsobenou škodu vlastník poškozené věci s ní může nakládat podle svého, nemusí ji použít na nápravu ekologické škody vzniklou na jeho majetku. V případě ekologické újmy, je státní orgán povinen použít obdržené peníze k nápravě ztrát na životním prostředí. (Psutka, 2011)

V některých případech není vyloučen souběh odpovědnosti za škodu a ekologickou újmu, nebo se může stát, že se napravuje pouze újma, protože škoda byla nepatrná nebo ani nevznikla, či ji nikdo neuplatňuje nebo poškozený je zároveň i škůdcem a to nemůže uplatnit škodu. (Stejskal a Vícha, 2009)

5.8 Odpovědnost za historické škody na životním prostředí

Odpovědnost za staré škody na životním prostředí jsou známy v zahraničí jako historické kontaminace nebo staré zátěže. Tyto škody jsou závažné, neboť jejich existence je dlouhodobá a skrytá. Dalším problémem je, že není obvykle znám původce škody anebo tento původce už právně neexistuje, např. cizí nebo vlastní armády, atd. Nastává otázka, kdo tedy bude odpovědný za tyto škody. U většiny případů ponese odpovědnost vlastník

kontaminovaného pozemku, i když se na kontaminaci nepodílel. Náklady týkající se kontaminace mohou pro vlastníka kontaminovaného pozemku znamenat značné finanční zatížení, a proto se na této problematice musí rovněž podílet stát nějakým způsobem.

Z pohledu ekonomického je důležité rozdělit odpovědnost a náklady na nápravu, asanaci a dekontaminaci vzniklých zátěží mezi soukromý a veřejný sektor. Existuje tu spoluúčast, která má různé podoby, přičemž stát má různé formy podílu. Stát může novému vlastníkovi nabídnout, např. sníženou cenu nemovitosti, dále poskytnutí náhrady nákladů, které jsou potřebné k odstranění starých ekologických škod nebo daňové úlevy. (Damohorský, 2010h)

Staré ekologické škody řeší v postsocialistických státech. Tato problematika je spojená s masivními změnami vlastnických vztahů, ke kterým došlo po roce 1989. V České republice byly tyto škody řešeny na základě usnesení vlády č. 123 z roku 1993. Toto usnesení stanovilo priority, které řešily následující problémy:

- kontaminaci podzemních vod,
- kontaminaci půdy,
- existenci skládek s nebezpečnými odpady.

Samozřejmě existovaly i další kontaminace, které nebyly vyloučeny, ale nebyly nebo nejsou řešeny na vládní úrovni. (Damohorský, 2010h)

5.9 Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a změně některých zákonů

V květnu 2008 byl prezidentem České republiky podepsán nový zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a změně některých zákonů, který nabyl účinnosti 17. srpna 2008 s výjimkou některých ustanovení (30. dubna 2011 nabyl účinnosti § 14 odst. 5 a 1. ledna 2013 nabyl účinnosti § 14 odst. 1 až 4). Tento zákon vychází ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí a Česká republika ji musela

transponovat do českého právního řádu. (Stejskal a Vícha, 2009; Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a změně některých zákonů)

Zákon č. 167/2008 Sb. je založen na několika principech a jsou to princip prevence, princip naturální restituce a především zásada „znečišťovatel platí“. Povinnost prevence a nápravy ekologické újmy je založena na dvou principech odpovědnosti a to na objektivní a subjektivní odpovědnosti. Objektivní odpovědnost neboli odpovědnost za výsledek se týká provozních činností, jež jsou uvedené v příloze č. 1. zákona. Subjektivní odpovědnost znamená zavinění za porušení právních předpisů, tuto odpovědnost mají provozní činnosti, jež nejsou uvedeny v příloze č. 1 zákona. Objektivní a subjektivní odpovědnosti jsou blíže popsány v podkapitole 6.3. (Damohorský, 2010ch)

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 167/2008 Sb. upravuje práva a povinnosti osob při předcházení a nápravě ekologické újmy na chráněných druzích volně žijících živočichů nebo planě rostoucích rostlin, na přírodních stanovištích, vodě či půdě. Dále upravuje výkon státní správy, která se zabývá touto oblastí. Zákon č. 167/2008 Sb. podle § 1 odst. 2 se vztahuje na provozní činnost, která je uvedena v příloze č. 1 k tomuto zákonu a na provozní činnost, která není uvedena v této příloze č. 1, za předpokladu § 5 odst. 2. Existují však výjimky podle § 1 odst. 3, kdy se zákon na ekologickou újmu či bezprostřední hrozbu jejího vzniku nevztahuje, jestliže jsou způsobeny, např. ozbrojeným konfliktem, občanskou válkou nebo živelní událostí a další. Zákon č. 167/2008 Sb. v § 2 definuje rovněž několik základních pojmů, např. ekologickou újmu, která znamená nepříznivou měřitelnou změnu přírodního zdroje či měřitelné zhoršení jeho funkcí, jež se může projevit přímo či nepřímo. Dále jsou definovány chráněné druhy volně žijících živočichů, planě rostoucí rostliny, přírodní stanoviště, provozní činnost, provozovatele nebo preventivní a nápravná opatření a další.

Podle § 12 odst. 2 může také nastat situace, že ekologickou újmu nebo její bezprostřední hrozbu způsobilo více provozovatelů, kteří nesou náklady společně a nerozdílně. V některých případech podle § 12 odst. 3, kdy provozovatel provedl preventivní nebo nápravná opatření, nenese náklady. Musí ale prokázat, že ekologická újma či její bezprostřední hrozba byla způsobena třetí osobou nebo důsledkem splnění rozhodnutí či jiného závazného aktu orgánu veřejné správy. Podle § 12 odst. 4 může příslušný orgán

rozhodnout, že provozovatel činnosti uvedené v příloze č. 1 k zákonu, jenž provedl nápravná opatření k odstranění ekologické újmy, anebo za kterého je zajistil příslušný orgán, nenese jejich náklady. K takovým případům může dojít, pokud provozovatel činnosti prokáže, že neporušil žádné právní předpisy a rozhodnutí nebo že podle stavu vědeckých a technických znalostí v době, kdy došlo k emisím nebo k dané provozní činnosti, nebylo pokládáno za pravděpodobné, že by mohly způsobit ekologickou újmu.

Dále podle § 14 odst. 1 musí mít provozovatel provozní činnosti povinně finanční zajištění k náhradě nákladů. Rozsah tohoto zajištění musí po celou dobu výkonu provozní činnosti odpovídat rozsahu nákladů, které mohou vzniknout a intenzitě nebo závažnosti rizika ekologické újmy. V zákoně existují však výjimky, kdy provozovatel není povinen mít finanční zajištění (§ 14 odst. 3, 4). Jedná se o provozovatele, který prokáže na základě hodnocení rizik, že jeho provozní činnost může způsobit ekologickou újmu, ale náklady na nápravu ekologické újmy budou nižší než 20 000 000 Kč anebo náklady na nápravu ekologické újmy budou vyšší než 20 000 000 Kč, ale provozovatel je zároveň registrovaný v Programu EMAS nebo zahájil činnosti potřebné pro registraci v tomto programu, či má certifikovaný systém environmentálního řízení dle ČSN EN ISO 14000 nebo zahájil činnosti potřebné k získání této certifikace. Též nemusí mít finanční zajištění provozovatel, který sice vypouští odpadní vody, ale ty neobsahují nebezpečné závadné látky nebo zvlášť nebezpečné závadné látky. (Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a změně některých zákonů)

6. Vývoj pojišťovnictví

6.1 Historický vývoj pojišťovnictví

Pojišťovnictví se vyvíjí už od starověku. Poprvé se s ním lidé setkali ve 4. století př. n. l. při námořní dopravě v Přední Asii, když se obchodníci mezi sebou dohadovali, že se společně budou podílet na úhradě škody, která by vznikla někomu z nich během cesty. Další zmínky jsou z doby zhruba kolem 2500-2000 př. n. l., kdy dohody mezi sebou uzavírali egyptští kameníci. Tyto dohody se týkaly hrazení vzniklých nákladů na pohřeb svého člena. Tehdejší pojištění mělo podobu vzájemnostního pojištění.

Poté co Evropané začali dělat námořní výpravy do Asie a Ameriky, se začaly poprvé objevovat komerční prvky v pojištění, které se týkalo námořní přepravy. Ve vnitrozemí se pojištění rozvíjí v 11. století, kdy dochází k rozvoji obchodu a řemesel. Velkým rizikem pro obyvatelé tehdejší doby, byly požáry. Lidé se bránili tak, že vytvářeli různé spolky, které vybíraly příspěvky od svých členů. Tyto příspěvky se pak poskytovaly těm členům a rodinným příslušníkům člena, kteří byli postiženi požárem.

První řádná pojišťovna byla založena v roce 1676 v Hamburku a byla jí Generální požární pokladna. Dále v 17. století vznikl pojišťovací systém Lloyd's, který získal v roce 1720 výlučné právo na poskytování námořního pojištění. Koncem 17. století byla zřízena první komerční životní pojišťovna v Londýně. Další životní pojišťovny v Evropě, tj. v Hamburku, ve Francii a v Rusku byly založeny se značným zpožděním, zhruba o 100 let později. V polovině 19. století v roce 1852 byla založena první zajišťovna v Kolíně, o několik let později v roce 1880 byla založena další zajišťovna v Mnichově a rovněž v 19. století byla založena švýcarská zajišťovna Swiss Re. (Bokšová, 2010)

6.2 Vývoj pojišťovnictví v České republice

6.2.1 První zmínky o pojišťovnictví na českém území

Od roku 1699 se datují první historicky doložené zmínky o pojišťovnictví na českém území. V témže roce bylo navrženo Janem Kryštofem Bořkem založit povinné požární pojištění budov v Čechách. Cílem bylo zřídit protipožární fond ve všech městech, kam by

povinně přispívali občané, kteří byli v daném městě, což se však nepodařilo. Dalším datem je rok 1776, kdy byla v Brandýse nad Labem založena pojišťovna, která pojišťovala proti škodám z ohně na polních zásobách, nábytku, náradí a dobytka. Tato pojišťovna však dlouho nevydržela. Mnohem významnější byl rok 1811, kdy byl přijat Všeobecný zákoník občanský pro německé země dědičné rakouského mocnářství. Zákoník se zabýval požární a dopravním pojištěním, ale ne pojištěním osob a neřešil otázky ohledně zakládání pojišťoven. V roce 1819 císař František I. vydal patent, jenž nazval pojištění za soukromé podnikání. Ale zakládání a činnost pojišťoven byla ponechána na straně státu.

V 19. století byla založena První česká vzájemná pojišťovna, Praha, která poskytovala požární pojištění nemovitosti, pojištění movitostí a krupobitní pojištění a od počátku 20. století dokonce životní pojištění a jiné produkty. Další vzájemná pojišťovna byla zřízena v Brně jako Moravsko-slezská vzájemná pojišťovna.

Poté co byl vydán další císařský patent č. 253 ř. v roce 1852, mohly být zakládány akciové společnosti. V tomto období docházelo k velkému rozmachu pojišťoven, byly zakládány městské, vzájemné nebo rolnické pojišťovny. Rovněž byla založena první česká Vzájemná pojišťovací banka Slávia, Praha v roce 1869. Tato banka poskytovala lidem jak životní tak i neživotní pojištění a tontiny na dožití. Dalším významným rokem byl rok 1872, kdy vznikla První česká zajišťovací banka v Praze. Postupem času se zakládaly další a další pojišťovny, např. Hasičská vzájemná pojišťovna v Brně. (Bokšová, 2010)

6.2.2 Pojišťovnictví v Československu

V tehdejším Československu se řešila otázka, který zákon bude plně účinný, zda ten rakouský zákon o pojistné smlouvě nebo zda bude muset být vydán československý zákon. Nějakou dobu tu platily právní normy, které byly přijaty v době Rakouska-Uherska. Až v třicátých letech 20. století došlo ke sjednocení právní úpravy v Československu a byly přijaty tyto zákony: zákon č. 145/1934 Sb., o pojistné smlouvě a zákon č. 147/1934 Sb., o zabezpečení nároků pojištěných v soukromém pojištění a o ostatním dozoru nad soukromými pojišťovnami.

V období Protektorátu Čechy a Morava se české pojišťovnictví ocitlo v útlumu. Pojistné kmeny musely být převedeny na německé, maďarské a slovenské pojišťovny. A postupem času na českém území působily říšské pojišťovny.

Po skončení 2. světové války došlo k znárodnění soukromého pojišťovnictví, znárodněna nebyla jen První česká zajišťovací banka, která ale byla podřízena Pojišťovací radě. Banka svou činnost provozovala do roku 1958 a pak se stala součástí České pojišťovny.

Po únoru 1948 došlo k velkým změnám, se zpětnou platností od 1. ledna 1948 byla založena jediná pojišťovna a byla jí Československá pojišťovna, národní podnik. Pojišťovna měla monopolní postavení na území Československa. Významným rokem je rok 1952, kdy byl vydán první zákon, který se zabýval regulací pojistných odvětví, jednalo se o zákon o pojišťovnictví. Tímto zákonem došlo ke změně Československé pojišťovny, národní podnik na Státní pojišťovnu. Státní pojišťovna existovala do roku 1968, kdy byla zákonem č. 162/1968 Sb., o pojišťovnictví rozdělena na Českou státní pojišťovnu a na Slovenskou státní pojišťovnu s účinností od 1. 1. 1969. (Bokšová, 2010)

6.2.3 Pojišťovnictví v České republice

V době po osvobození republiky od komunistického režimu působila ještě pár let v zemi Česká státní pojišťovna. Důležitým mezníkem byl rok 1991, kdy došlo k novele zákona o pojišťovnictví – zákon č. 185/1991 Sb., o pojišťovnictví. Dále byl ukončen monopol České státní pojišťovny a mohl vzniknout konkurenční pojistný trh.

Nový zákon o pojišťovnictví stanovoval přesné podmínky pro podnikání v tomto oboru, dále byl zaveden státní dozor nad pojišťovnami, který vykonávalo Ministerstvo financí ČR. Dále byla ke zmíněnému zákonu vydána prováděcí vyhláška Ministerstva financí č. 259/1991 Sb. Tato vyhláška stanovovala, jakým způsobem se mají tvořit a používat účelové pojistné fondy. Aby byla zajištěna větší ochrana spotřebitele, došlo k novelizaci zákona o pojišťovnictví. Novelou zákona byl zákon č. 320/1993 Sb. a rovněž byla vydána další vyhláška Ministerstva financí č. 52/1994 Sb., jež se zabývala podrobnou úpravou

pravidel tvorby, použití a umístění finančních prostředků technických rezerv pojišťoven. Zároveň došlo ke zrušení vyhlášky 259/1991 Sb.

Období devadesátých let 20. století je významné pro český pojistný trh, kdy přichází na české území zahraniční kapitál. V druhé polovině devadesátých let se české pojistné právo začalo připravovat na harmonizaci s evropskou legislativou. V roce 1999 byl přijat zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a rovněž proběhla další novela zákona o pojišťovnictví. Byl přijat zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, jež zrušil ten původní zákon. Také byla přijata nová prováděcí vyhláška č. 75/2000 Sb. (Bokšová, 2010)

Do dnešní doby došlo ještě ke dvěma novelám zákona o pojišťovnictví (Zákon č. 39/2004 Sb. a poté Zákon č. 277/2009 Sb.) Dalšími významnými zákony související s pojišťovnictvím byly Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. (Böhm a Mužáková, 2010)

7. Pojištění odpovědnosti za škodu

Pojištění odpovědnosti za škodu spadá do neživotního pojištění dle zákona o pojišťovnictví a podle zákona o pojistné smlouvě ho bylo možné sjednat jediné jako pojištění škodové. Po účinnosti NOZ nedošlo ke změně a pojištění je možné také ujednat pouze jako škodové. Pojištění odpovědnosti za škodu je rozsáhlá oblast v pojišťovnictví, která poskytuje pojistnou ochranu těm osobám, jak už fyzickým nebo právnickým, kteří způsobili škodu třetím osobám a jsou povinni ji uhradit. Pojistnou událostí v rámci odpovědnostního pojištění je vznik povinnosti pojištěného nahradit škodu poškozenému. Pojistné plnění neboli náhrada škody je vyplácena přímo poškozenému a to ve výši, v jaké za ni pojištěný odpovídá. (Ducháčková, 2009; Zárybnická a Schelle, 2010; Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví; Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě; cap.cz, 2010b)

7.1 Klasifikace pojištění odpovědnosti za škodu

Pojištění odpovědnosti za škodu se dá klasifikovat podle několika kritérií. Mezi nejdůležitější klasifikaci patří:

- podle právní závaznosti,
- podle charakteristiky určitého produktu a subjektu,
- podle velikosti rizika. (Zárybnická a Schelle, 2010)

7.1.1 Klasifikace podle právní závaznosti

zákonná (veřejná) pojištění – v současné době existuje pouze jedno zákonné pojištění odpovědnosti za škodu a je jím odpovědnost zaměstnavatele za škodu při pracovním úraze nebo nemoci z povolání. Toto pojištění vzniká bez uzavření pojistné smlouvy a to na základě určité právní normy. Platnost pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úraze nebo nemoci z povolání je omezena zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce do doby, než vstoupí v účinnost zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců. Účinnost tohoto zákona byla již několikrát odložena, zákon byl také upraven

a má nabýt účinnosti dnem 1. 1. 2015. (Zárybnická a Schelle, 2010; Zákon č. 266/2006 o úrazovém pojištění zaměstnanců)

soukromá (smluvní) pojištění byla upravena zákonem č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, který byl účinný od 1. 1. 2005 a byl zrušen nabytím účinnosti NOZ, který je účinný od 1. 1. 2014. Už dříve byla soukromá pojištění uzavíraná podle občanského zákoníku, podle SOZ a to do 31. 12. 2004. Pojištění soukromá, jež se uzavírala na základě pojistné smlouvy, se dělila na povinná a dobrovolná pojištění.

- **povinná pojištění:** se uzavírá na základě zákona, který to ukládá subjektu. Tato pojištění musí daný subjekt uzavřít před začátkem stanovené činnosti a mít je platné po celou dobu trvání předmětné činnosti, např., pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.
- **dobrovolná pojištění:** jedná se o taková pojištění, kdy se rozhoduje sama osoba, zda si dané pojištění uzavře nebo ne. Avšak někdy kvůli své činnosti, kterou subjekt provozuje, si uzavře pojištění, aby prokázal, že je schopný odpovídat za vzniklé škody z dané činnosti, příkladem může být pojištění odpovědnosti z přepravních a zasílatelských smluv. (Zárybnická a Schelle, 2010; cap.cz, 2010a)

7.1.2 Klasifikace podle subjektu

Odpovědnost za škodu podle subjektu se dělí na dvě základní skupiny, na pojištění právnických a fyzických osob, které podnikají a na pojištění občanů.

Právnické a fyzické osoby, které podnikají, neboli pojištění podnikatelských rizik lze klasifikovat podle čtyř základních pojistných produktů:

- na pojištění odpovědnosti dopravce a zasílatele,
- na pojištění profesní odpovědnosti,
- na pojištění odpovědnosti za škodu z provozu organizace a také na pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem,

- na pojištění odpovědnosti managementu – což znamená pojištění odpovědnosti vedoucích podniků, představenstva a dozorčí rady.

Z hlediska občanů se dělí odpovědnost:

- na pojištění odpovědnosti za škodu zaměstnance, jenž způsobí svému zaměstnavateli,
 - na pojištění odpovědnosti za škodu členů domácnosti,
 - na pojištění odpovědnosti za škodu občana z vlastnictví nebo držby nemovitosti.
- (Zárybnická a Schelle, 2010)

7.1.3 Klasifikace podle velikosti rizika

Rizika lze klasifikovat na malá, střední a velká. Malá a střední rizika jsou běžně pojišťována obchodními zástupci a zprostředkovateli pojištění. Používají se k tomu klasické sazebníky a standardní návrhy pojištění atd. Naproti tomu velká rizika už pojišťují speciálně vyškolení pracovníci a používají k tomu jiné sazebníky, jiné tarify než se používají u předchozích rizik a také se používají speciální doložky a speciální pojistné podmínky, eventuálně se používají zvláštní ustanovení pojistné smlouvy. Pojišťovna někdy nemůže převzít celé riziko a tak část může podstoupit jinému pojistiteli nebo část převést na zajišťovnu, viz kapitola 9. (Zárybnická a Schelle, 2010)

7.2 Časový rozsah pojistné ochrany v odpovědnostním pojištění

Pojistná ochrana je založena na dvou principech a to na příčině vzniku škody – „loss occurrence“ a na náhradě škody – „claims made“.

Loss occurrence znamená, že v době příčiny vzniku pojistné události (škody) byla uzavřená platná pojistná smlouva. Tento princip se používá u základních typů pojištění odpovědnosti za škodu (pojištění odpovědnosti občanů a také pojištění právnických

a fyzických osob, které podnikají), a také v příslušných doložkách. (Zárybnická a Schelle, 2010)

Claims made znamená, že jsou kryty škody, které mohly vzniknout v minulosti, avšak jejich následky se projeví až v průběhu pojistného období platné pojistné smlouvy. Za vznik pojistné události (škody) je bráno datum, kdy poškozený uplatní nárok na náhradu škody u pojištěného. Na českém pojistném trhu se s tímto typem moc nesetkáme, spíše jen u dlouhodobých pojistných smluv, např. pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí. (Zárybnická a Schelle, 2010)

7.3 Pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí

Pojištění odpovědnost za škodu na životním prostředí (pojištění environmentální rizik) podle Zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví patří do neživotního pojištění a je zařazeno do všeobecného pojištění odpovědnosti za škodu. Toto pojištění se sjednávalo pouze jako pojištění škodové podle zákona o pojistné smlouvě. Po účinnosti NOZ nedošlo ke změně. Jedná se o škody na životním prostředí, které způsobily kontaminaci fauny, flóry, hornin, půdy, ovzduší nebo vody. „*Riziko vzniku škod na životním prostředí jiným způsobem bývá z pojištění odpovědnosti v základním rozsahu pojistné ochrany obvykle vyjímáno.*“ Hlavním důvodem proč pojistitelé vyjímají toto riziko, je, že se těžko shání odpovídající zajištění. U tohoto rizika hrozí tzv. staré zátěže, kterých se zajistitelé obávají, protože by pak museli hradit i škody, které vznikly před mnoha lety. Ale za posledních let se situace zlepšila, kdy zajistitelé projevují větší ochotu přijmout taková rizika do svého zajistného kmene.

Je to způsobeno také přijímáním nových opatření, kdy Česká republika například přijala již zmíněnou směrnici 2004/35/ES a transformovala ji do svého právního řádu. Jestliže jsou taková rizika do pojištění přijímána, tak jsou založena na principu nároku na náhradu škody – claims made, a to jak v pojistné tak i v zajistné ochraně. Některé škody na životním prostředí bývají zahrnuta v doplňkové pojistné ochraně a jsou jimi škody vzniklé působením teploty, par, plynů, nebo popílku, vlhkosti, odpadů a škodlivin všeho druhu. (Zákon č. 277/2009 Sb. o pojišťovnictví; Zákon č. 37/2004 Sb. o pojistné smlouvě; cap.cz, 2010b; Zárybnická a Schelle, 2010, s. 160)

7.3.1 Maďarská tragédie

Odstrašujícím případem pro firmy, které nemají žádné finanční zajištění ekologické újmy, může být ekologická katastrofa, ke které došlo 4. října 2010 v maďarském městě Ajka, kdy došlo k protržení hráze odkalovací laguny hliníkárenské společnosti MAL. Výsledkem byl únik zhruba 700 tisíc m³ silně zásaditého červeného toxického bahna, který zapříčinil kontaminaci plochy o rozloze 40 km², zaplavení 2 obcí a také se bahno dostalo do vodních toků. Bohužel při této katastrofě zemřelo devět lidí a mnoho dalších lidí bylo zraněno.

Životní prostředí bylo tak zasaženo neuvěřitelnou kontaminací a uvedení do původního stavu bude trvat mnoho let a bude to potřebovat velké finanční prostředky. Náklady na odstranění škod byly odhadovány na 1,7 miliard korun.

Náklady na odstranění ekologické újmy byly hrazeny maďarskou vládou za technické pomoci a dozoru Evropské unie. Bohužel společnost MAL nemusela mít sjednané pojištění proti ekologické újmě, neboť povinné pojištění vyplývající ze Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí bylo v Maďarsku v té době odloženo, i když bylo navrženo od 1. 10. 2010. Ale i tak za ekologickou újmu je odpovědná společnost MAL. (Plášek, 2010)

7.3.2 Český pojistný trh a ekologické pojištění v roce 2010

Na českém pojistném trhu se v roce 2010 existovalo pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí. Nabídka ekologického pojištění byla omezená a trh čerpal zkušenosti ze zahraničí. Pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí je charakteristické, že se vztahuje jen na škody, které vznikly třetím osobám s výjimkou státu, dále se vztahuje výhradně na škody, které jsou náhlé a nepředvídané v důsledku poruchy ochranného zařízení. Mezi výluky patří ekologická újma dle definice, dále škody, které vznikají postupným, pozvolným znečištěním s dlouhodobým projevem a škody, které jsou způsobeny karcinogenními látkami nebo rizikové činnosti, např. nakládání s nebezpečnými odpady. (Plášek, 2010)

7.3.3 Současný český pojistný trh s pojištěním životního prostředí

Na českém pojistném trhu každá pojišťovna nenabízí pojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí a ani jako připojištění k odpovědnosti za škodu. Podle informací z internetových stránek pojišťoven nebo od pracovníků pojišťoven je současný český pojistný trh v nabídce pojištění životního prostředí následující: ČSOB pojišťovna nabízí pojištění odpovědnosti za újmu, které se také vztahuje na újmy způsobené na životním prostředí. Generali pojišťovna nabízí připojištění odpovědnosti za škodu na životním prostředí. Uniqa pojišťovna a Česká podnikatelská pojišťovna nabízí pojištění jen v individuálních případech. (ČSOB pojišťovna, 2013; Generali Pojišťovna, 2013; pracovník – UNIQA pojišťovna, pracovník – Česká podnikatelská pojišťovna)

7.4 Pojištění ekologické újmy

Podle Dočekalové (2013) by se pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu mělo vždy vztahovat na provedení nápravných opatření (primární, doplňková a vyrovnávací) a také na náhradu preventivních opatření, které provozovatel vynaloží v případě, že bezprostředně hrozí ekologická újma. Pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu by mělo také krýt náhlé a nahodilé znečištění a postupné znečištění.

Dále Dočekalová (2013) uvádí, že ekologická újma má veřejnoprávní povahu, ale může rovněž nastat ekologická újma, která bude mít soukromoprávní povahu. Jedná se o ekologickou újmu, která způsobí škodu na zdraví či majetku třetí osoby. Pojišťovny v tomto případě nabízejí pojistnou ochranu v podobě soukromoprávní odpovědnosti za škodu na zdraví nebo na majetku třetí osoby, která je způsobena znečištěním. Tato škoda spadá do pojištění obecné odpovědnosti za škodu. Znečištění musí být náhlé a nahodilé anebo z důvodu selhání ochranného zařízení. V případě postupného znečištění, se škoda na zdraví nebo majetku většinou nepojišťuje.

Pojistný trh však nabízí celistvé krytí provozovatelů, protože pojistitelé nabízejí pojistné produkty, kdy k pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu lze pojistit také odpovědnost na zdraví a majetku třetí osoby a to oběma následky znečištění.

V případě vzniku ekologické újmy, musí provozovatel přerušit svoji činnost, aby nedocházelo k dalšímu znečištění anebo aby se zabezpečila nápravná opatření. Tím mu vzniká finanční ztráta (ušlý zisk). Náhrada ušlého zisku z důvodu znečištění či kontaminace není v rámci majetkového pojištění kryta. Ale provozovatelé mají možnost se připojistit v rámci pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu. Výsledkem je kvalitní pojistný produkt, jenž konkuruje dalším typům finančního zajištění, které požaduje Zákon.

A jak to bývá i u jiných pojištění i u pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu existují výluky, třeba škoda způsobená azbestem, válka, úmyslné jednání a další. Podle Dočekalové (2013) byl očekáván větší zájem o pojištění odpovědnosti za ekologickou újmu, ale není tomu tak, důvodem může být, že provozovatelé využívají další možná finanční zajištění, která Zákon umožňuje. (Dočekalová, 2013)

Pojištění ekologické újmy též patří do odpovědnostního pojištění a na českém pojistném trhu ho nabízí podle informací z internetu jako samostatný produkt pouze pojišťovna Allianz v rámci produktu Global EKO a Česká pojišťovna ekologickou újmu nabízí jako připojištění. (Allianz pojišťovna, 2013; Česká pojišťovna, 2013)

7.5 Pojišťovací pooly pro oblast životního prostředí

Pojišťovací pool pro oblast životního prostředí navrhlo Ministerstvo ekologie a přírodních zdrojů na Ukrajině. Důvodem bylo posílit ochranu zájmů země, občanů a ekonomických subjektů, jestli by došlo k poškození životního prostředí. Dalším důvodem bylo, aby byla rovněž posílena společná odpovědnost ukrajinských pojišťoven. Tyto pojišťovny, ale

musejí mít licenci pro nabízení pojištění týkající se znečišťování životního prostředí. (search.proquest.com)⁵

Pojišťovny a zajišťovny některých evropských států vytvořili znečišťovací pojistné pooly. Tyto pooly pomáhají k růstu kapacity na trhu, dále dochází ke sdílení informací a statistických údajů nebo také k vývoji nových pojistných produktů. Dnes existují tyto pooly ve Francii, Itálii, Španělsku a Nizozemsku. (OECD, 2003)⁶

⁵ Vlastní překlad

⁶ Vlastní překlad

8. Zajištění

Zajištěním se rozumí pojištění pojišťovny. Aby mohl pojistitel poskytnout pojistnou ochranu také u poměrně velkých rizik (ekologická katastrofa) a byl schopen plnit následné škody, tak část rizika přenáší na další pojistitele nebo zajišťovny. Pojišťovna platí zajišťovateli za převzetí rizika, tzv. zajištění

Zajištění pomáhá pojistitelům, ale i zajišťovnám rozdělit poměrně velké riziko na menší části, aby byly schopni dostát svým závazkům, uhradit jejich podíly na škodě a nenastaly jim finanční potíže. (Ducháčková, 2009)

Pojištěný → Pojišťovna (Cedent) → Zajišťovna (Cesionář) → Zajišťovna (Retrocesionář)

8.1 Historie zajištění

Zajištění se už objevuje ve 14. století, konkrétně v roce 1370. Z toho roku existuje ujednání, které obsahuje zajištění znaky a vztahuje se na pojištěné zboží, které bylo přepravováno lodí z Janova do Brugg.

V 17. a 18. století došlo u zajištění k jeho regulaci státními výnosy (Francie, Německo) nebo ke spekulativnímu zneužívání (Anglie). Z důvodu zneužívání námořního zajištění došlo téměř na 120 let k jeho zákazu. Tento zákaz byl příčinou masivního rozvoje soupojištění (společnosti pojistitelů Lloyd's). V 19. století se zajištění začíná používat jak v USA, tak i v kontinentální Evropě. Zajištění se nevztahuje už pouze na námořní pojištění, ale rovněž na požární pojištění a na další pojištění, které se týkalo průmyslových a živelných rizik.

V roce 1852 začala poskytovat jako první klasické zajištění zajišťovna Kölnische Rück. Poté začaly vznikat další zajišťovny a u nás byla založena v roce 1872 První česká všeobecná zajišťovací banka, která měla sídlo v Praze. Také nastal velký rozmach zakládání zajišťoven velkými pojišťovnami. Významné a velké zajišťovny existovali v Německu a známá je rovněž švýcarská zajišťovna Swiss Re.

Po 2. světové válce se zrychlil rozvoj zajišťoven, zajišťovny nepůsobily pouze v tuzemsku, ale snažily se pronikat i do dalších zahraničních zemí, protože jim to zajišťovalo stabilitu jejich portfolií. Tuto stabilitu si mohly zajistit rozšířením a geografickou diverzifikací jejich zajišťovacích kmenů. Ale stávalo se, že některé státy odmítaly zahraniční zajišťovny (Brazílie, Irán nebo východoevropské země).

S rozvojem zajišťování se některé velké pojišťovny rozhodly ke své pojišťovací činnosti provozovat také zajišťovací činnosti. Zajišťovny neposkytovaly pojišťovnám pouze zajištění, ale rovněž další služby, viz dále. Postupem času se velké zajišťovny začaly sdružovat do různých uskupení, aby mohly přijímat velmi velká rizika.

V dnešní době je zajištění důležitou součástí celého pojistného a zajišťovacího trhu, neboť za posledních několik desetiletí přibylo mnoho přírodních katastrof a také katastrof způsobených člověkem. (Cipra, 2004)

8.2 Smysl zajištění

Pomocí zajištění získává pojistitel určité výhody, které jí umožňují dále přijímat nová rizika a být úspěšná na pojistném trhu.

- a) **Zvýšení upisovací kapacity** (zvýšení kapacity pojistitele): pojistitel musí dodržovat svou upisovací kapacitu, tzn., jaké množství rizika může u daného pojištění pojistit. Pomocí zajištění, které pomáhá zvýšení upisovací kapacity pojistitele, má pojistitel možnost rozšiřovat svůj pojistný kmen a zvyšovat podíl na pojistném trhu. Dále pomocí zajištění nemusí odmítat nová rizika a zajištění je levnější volba, než kdyby musel pojistitel navyšovat své vlastní kapitálové zdroje.
- b) **Homogenizace pojistného kmene pojistitele:** pro pojistitele je velmi důležité, aby měl homogenní pojistný kmen, protože to mu pomáhá ke stabilizaci hospodářských výsledků.

- c) **Rizikové vlivy na hospodářskou stabilitu pojistitele:** prvním rizikovým vlivem je náhodné kolísání, které obsahuje výskyt katastrofických událostí a nepředvídatelné kolísání škodního průběhu. Druhým rizikovým vlivem je riziko, které se týká ekonomických, sociálních a technologických změn, jedná se, např. o inflaci, růst mezd, změny ekonomických cyklů a tak dále. Tyto změny se těžko zohledňují při kalkulaci pojistného. A posledním rizikovým vlivem je riziko chyb. Mohou se udělat chyby v pojistně-technických výpočtech atd.
- d) **Diverzifikace a rozprostření pojistných rizik:**
- a. teritoriální diverzifikace
 - b. produktová diverzifikace
 - c. časová diverzifikace
- e) **Finanční zajištění:** finanční zajištění si pojistitel sjednává spíše s finančních než pojistných důvodů. Důvodem je zlepšení finančních ukazatelů nebo navýšení kapitálu a další důvody.
- f) **Poskytnutí odborných služeb od zajistitele:** pod tím si lze představit, např. pomoc s výběrem správných a schopných manažerů, pomoc v oblasti investic, dále poskytování nadnárodních statistických archivů nebo různé konzultace či poskytnutí zkušeností mezi zeměmi a regiony a mnoho dalšího. (Cipra, 2004)

8.3 Typy zajišťoven

Existují tři typy zajišťoven a jsou jimi: profesionální zajišťovny, pojišťovny, které provozují i zajišťovací činnost a zajištění makléři a brokeri. Tyto typy zajišťoven mají své další dělení.

8.3.1 Profesionální zajišťovny

- **Nadnárodní zajišťovny** – mají podobu akciové společnosti a své obchodu provozují skrze pevné nebo mobilní obchodní sítě či poboček, které mají v mnoha zemích.
- **Regionální a specializované zajišťovny** – tyto zajišťovny působí v určité lokalitě a specializují se na daná pojistná odvětví.
- **Dceřiné zajišťovny velkých pojišťoven** – dceřiné pojišťovny vznikají z primárních zajistných úseků mateřských pojišťoven, které úspěšně provozují zajistnou činnost.
- **Státní zajišťovny** – jsou zakládány převážně v rozvojových zemích a jejich hlavním cílem je podporovat domácí pojistný trh. Dalším cílem je, aby nedocházelo k odlivu peněz ze země, ale tyto zajišťovny i tak musejí některá rizika retrocedovat na mezinárodní zajistný trh.
- **Lloyd's** – jedná se o významnou anglickou společnost, která sídlí v Londýně a zaměřuje se zejména na zajištění námořních rizik.

8.3.2 Pojišťovny, které provozují i zajišťovací činnost

Tyto pojišťovny rozlišují dvě kategorie typu zajišťovny. Do první kategorie patří pojišťovny, které zajišťovací činnost provozují příležitostně a pouze u vybraných pojistných odvětví. Do druhé kategorie se zařazují pojišťovny, které zajišťovací činnost provozují soustavně, a pak dochází ke vzniku dceřiných zajišťoven.

8.3.3 Zajistní makléři a brokeri

Zajistní makléři a brokeri jsou zprostředkovatelé, kteří působí na zajistných trzích. Pohybují se jak na straně poptávky zajistného trhu, tak i na straně nabídky zajistného trhu. (Cipra, 2004)

8.4 Klasifikace zajištění

Zajištění je klasifikováno podle různých hledisek.

- a) Podle použitých nástrojů
 - a. Klasické nástroje
 - b. Moderní nástroje
- b) Podle účelu
 - a. Pojistně-technický účel
 - b. Jiný účel
- c) Podle formy zajištění
 - a. Fakultativní zajištění
 - b. Obligatorní zajištění
 - c. Fakultativně-obligatorní zajištění
 - d. Obligatorně-fakultativní zajištění
- d) Podle typu zajištění
 - a. Proporcionální zajištění
 - b. Neproporcionální zajištění
- e) Podle ceny
 - a. Zajištění za pevnou cenu
 - b. Zajištění na proměnnou cenu
- f) Podle stupně zajištění u cedenta
 - a. Přímý pojistitel
 - b. Retrocedent (Cipra, 2004)

8.4.1 Podle formy zajištění

- a) **Fakultativní zajištění:** sám pojistitel určuje jaké a jakou část rizika předá do zajištění, kolik bude zajistitelů a jaký budou mít podíl a na zajistiteli je, zda riziko nebo část rizika přijme do zajištění. Nevýhodou tohoto zajištění jsou vysoké administrativní náklady pro obě strany a delší doba potřebná k uzavření.
- b) **Obligatorní zajištění:** toto zajištění znamená sjednání dlouhodobé rámcové smlouvy mezi pojistitelem a zajistitelem. Tato smlouva zajišťuje všechny obchody stejného rizika. V zajištění smlouvě jsou uvedena rizika, jež budou automaticky zajištěna. Zajistitel v zajištění smlouvě nezkoumá každé určené riziko samostatně. A jestliže riziko spadá do smluvního rozsahu, tak jej zajistitel nesmí odmítnout.
- c) **Fakultativně-obligatorní zajištění:** pojistitel má právo volby, zda riziko předá či nepředá do zajištění, ale naproti tomu zajistitel je povinen riziko vždy přijmout do zajištění.
- d) **Obligatorně-fakultativní zajištění:** zde je povinností pojistitele předat každé riziko do zajištění, avšak zajistitel není povinen ho přijmout. (Ducháčková, 2009)

8.4.2 Podle typu zajištění

V rámci **proporcionálního zajištění** se pojistné, pojistná částka a pojistné plnění rozděluje ve stejném poměru mezi pojistitele a zajistitele, který je předem stanoven. Proporcionální zajištění zahrnuje dva typy zajištění a jedná se o zajištění kvótové a zajištění excedentní.

Zajištění kvótové: toto zajištění zavazuje obě strany, tedy zajistitele krýt dopředu sjednané procento každého pojištění, které prvopojistitel uzavře a prvopojistitele, který je zavázán poskytnout shodné procento pojistného. Kvótové zajištění zajišťuje také malé škody, které by byl prvopojistitel schopen krýt sám, což je nevýhoda tohoto zajištění. Zajistitel stanovuje horní hranici pojistné částky, do jaké ponese dané kvótou riziko.

Zajištění excedentní (surplus): U tohoto zajištění si prvopojistitel určí výši vlastního vrubu, kterou bude krýt. Vlastní vrub znamená velikost rizika, která je vyjádřena pomocí pojistné částky. To co je nad tuto horní mez tvoří excedent. Excedent znamená velikost rizika, která je také vyjádřena pojistnou částkou a je kryta zajistitelem. I zde si zajistitel stanoví horní hranici krytí rizika.

U **neproporcionálního zajištění** dochází k účasti zajistitele na krytí škod až od předem stanovené výše skutečně vzniklých škod. Zjednodušeně řečeno, prvopojistitel kryje škody do určité výše a to co je nad, kryje zajistitel. Existují čtyři typy zajištění. Patří sem zajištění škodního nadměru, zajištění nadměru škodovosti, zajištění ECOMOR a zajištění LCR.

Zajištění škodního nadměru: pojistitel si sám stanoví limit škodní náhrady, který bude krýt. A to, co je nad tento limit bude krýt zajistitel. Zajistitel a prvopojistitel se mohou také dohodnout, že zajistitel bude mít také určitý limit krytí. Pokud by byl tento limit překročen, kryje škody prvopojistitel nebo se to předá ke krytí dalším zajistitelům. Toto zajištění se používá u krytí jednotlivých škod nebo u katastrofických škod, aby byl prvopojistitel kryt před kumulací rizik.

Zajištění nadměru škodovosti: může nastat situace, kdy se prvopojistiteli během určité časové doby nahromadí velký počet škod a toto zajištění ho chrání proti možným důsledkům této situace. A zajistitel pomáhá tím, že nese určitý díl ztráty při vzniku špatného škodního průběhu.

Zajištění ECOMOR: zajistitel hradí jen tu část škod, která přesáhne n-tou největší škodu.

Zajištění LCR: u tohoto zajištění zajistitel hradí největší způsobenou škodu v plném rozsahu nebo n největších škod za daný rok. (Ducháčková, 2009)

8.5 Pojišťovací pooly

Pojišťovacími pooly jsou nazývána sdružení pojistitelů, která společně kryjí rizika. Pojišťovací pool je tvořen pojistnými smlouvami daného druhu od každého člena poolu. Na krytí pojistného plnění se členi pojistného poolu podílí podílem, který je ve výši jejich

vloženého podílu. O náročnou administrativu se stará buď jeden ze zvolených členů, nebo poolová kancelář.

Pojišťovací pooly se dělí na **soupojistný pool a zajistná pool**. Soupojistný pool je tvořen riziky, které přesahují kapacity jednotlivých členů. A každý pojistitel kryje jen tu část rizika, kterou převzal. U zajistného poolu předávají pojistitelé tu část pojistných smluv, které přesahují jejich předem stanovený vlastní vrub ostatním členům poolu. Pojistné pooly se vytvářejí u rizik, která by mohla způsobit ohromné škody, např. jaderné pooly, atomové pooly nebo pojištění rizik terorismu. (Ducháčková, 2009)

8.6 Soupojištění

Soupojištění je krytí jednoho rizika dvěma či více pojistiteli. Pojistitelé kryjí tu část rizika, kterou převzali. Soupojištění se dělí na přímé a nepřímé soupojištění. Přímé soupojištění znamená vztah pojistníka a pojistitelů v přímém smluvním vztahu a u nepřímého soupojištění je vztah pouze pojistníka a jednoho hlavního pojistitele. Tento pojistitel kryje rizika v plné výši, ale část rizik přenáší dalším pojistitelům. (Ducháčková, 2009)

Závěr

Tématem diplomové práce bylo Význam pojištění environmentálních rizik, které jsem se snažila co nejlépe zpracovat a přiblížit problematiku týkající se životního prostředí. Zabývala jsem se nejdříve znečištěním životního prostředí (znečištění ovzduší, vody nebo půdy), které bývá ve většině případů způsobeno samotným člověkem a jeho činností, dále jsem se zabývala také skleníkovým efektem, ozónovou vrstvou a biodiverzitou.

V další části byly popsány ty nejdůležitější principy, které se používají v politikách životního prostředí, např. princip prevence, princip opatrnosti nebo princip „znečišťovatel platí“ a existuje jich ještě celá řada. Aby byla zajištěna lepší ochrana životního prostředí, tak se používají nástroje na ochranu životního prostředí, např. v podobě různých omezení, zákonů, poplatkových a zálohovacích systémů, zavádění ekologických daní nebo subjekty využívají nějakého dobrovolného nástroje k ochraně životního prostředí, např. již zmiňovaný program EMAS. Ale existuje plno dalších nástrojů na ochranu životního prostředí.

V diplomové práci jsem se rovněž zabývala politikami životního prostředí jak v České republice, tak i v Evropské unii. Za poslední řadu let došlo k výraznému zlepšení politiky životního prostředí jak na úrovni české tak i evropské. V České republice byla vydaná celá řada zákonů zabývajících se životním prostředím, složkami životního prostředí, apod. Lze jmenovat například Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí nebo Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů, které byly blíže popsány v kapitole 5. Evropská unie vydala řadu směrnic týkající se životního prostředí, které musely členské státy implementovat do svých právních řádů, lze jmenovat například Směrnici 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí nebo Směrnice 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí.

Důležitým tématem k podrobnému rozebrání byla také odpovědnost za škodu, ekologická škoda a ekologická újma v páté kapitole. Byly zde popsány rozdíly mezi ekologickou škodou a ekologickou újmou. Konec práce je věnovaný klasifikaci odpovědnosti za škodu,

českému pojistnému trhu a zajištění. Z pojišťovacího hlediska je odpovědnost rozdělena podle třech klasifikací, podle právní závaznosti, subjektu a velikosti rizika.

K analýze českého pojistného trhu jsem si vybrala 6 pojišťoven (ČSOB pojišťovna, Generali pojišťovna, Uniqa pojišťovna, Česká podnikatelská pojišťovna, Allianz pojišťovna a Česká pojišťovna) a snažila se získat informace k tématu diplomové práce. Získané informace jsou od pracovníků pojišťoven přes e-mailovou komunikaci a z internetových stránek pojišťoven.

Jak je vidět z podkapitol 7.3.3 a 7.4 český pojistný trh moc nenabízí pojištění životního prostředí a ekologické újmy. Spíše jsou pojištění nabízena jako připojištění až na výjimku Allianz pojišťovny, jak je uvedeno v podkapitole 7.4. Může to být způsobené tím, že pojišťovny nejsou schopny krýt tak velká rizika spojená s těmito pojištěními. Dalším důvodem může být, že se pojišťovny specializují na jiné druhy pojištění. Ale určitě pojištění environmentálních rizik má význam, neboť může pomoci provozním činnostem se lépe vypořádat s náklady, které mohou vzniknout při škodě na životním prostředí nebo při ekologické újmě.

Výsledkem komparativní analýzy je, že se pojmy ekologická škoda a ekologická újma značně liší, dále že se politiky Evropské unie a České republiky v oblasti životního prostředí rok od roku zlepšují a že pojišťovny jen zřídka nabízejí pojištění ekologické škody nebo ekologické újmy. A podle statistických výsledků je zřejmé, že dochází k mírnému snižování emisí, také se investuje do ochrany životního prostředí, ale jedná se o kolísavý průběh. Dále za poslední léta roste produkce odpadů v ČR a naopak klesá vypouštění znečišťujících látek do vodních toků podniky. A havárie bývají nejčastěji způsobeny ropnými látkami a odpadními vodami nebo látkami, které nejsou zjištěny, a hlavní příčinou havárií je lidský faktor.

Seznam použité literatury

Knižní literatura

BOKŠOVÁ, J., 2010. *Účetnictví komerčních pojišťoven - specifika v ČR*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-521-2.

BRANIŠ, M., 2005a. [Kap.] 2. Environmentální problémy. In: MEZŘICKÝ, V., ed. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 25-26. ISBN 80-7367-003-8.

BRANIŠ, M., 2005b. [Kap.] 2. Environmentální problémy: Příčiny environmentálních problémů. In: MEZŘICKÝ, V., ed. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 27, 31. ISBN 80-7367-003-8.

BRANIŠ, M., 2005c. [Kap.] 2. Environmentální problémy: Problémy znečišťování prostředí. In: MEZŘICKÝ, V., ed. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 38-44. ISBN 80-7367-003-8.

BRANIŠ, M., 2005d. [Kap.] 2. Environmentální problémy: Služby přírody a jejich selhávání. In: MEZŘICKÝ, V., ed. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 46-48. ISBN 80-7367-003-8.

BÖHM, A. a K. MUŽÁKOVÁ, 2010. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 1. vyd. Liberec: Professional Publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-035-5.

CIPRA, T., 2004. *Zajištění a přenos rizik*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. ISBN 80-247-0838-8.

DAMOHORSKÝ, M., 1999. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-827-1.

DAMOHORSKÝ, M., 2010a. [Kap.] 1. Základy ochrany životního prostředí: Životní prostředí, příčiny a potřeba jeho ochrany. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 4. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010b. [Kap.] 1. Základy ochrany životního prostředí: Globální problémy a životní prostředí. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 7-8. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010c. [Kap.] 3. Organizace ochrany životního prostředí: Orgány státní správy a územní samosprávy. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 64-69. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010d. [Kap.] 1. Základy ochrany životního prostředí: Ekologická politika. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 19-20. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010e. [Kap.] 4. Právní odpovědnost při ochraně životního prostředí: Odpovědnost a ochrana životního prostředí. In: DAMOHORSKÝ, M. et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 72. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010f. [Kap.] 4. Právní odpovědnost při ochraně životního prostředí: Ekologicko-právní odpovědnost. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 73. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010g. [Kap.] 4. Právní odpovědnost při ochraně životního prostředí: Delikt ní odpovědnost v ochraně životního prostředí. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 73, 77. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010h. [Kap.] 4. Právní odpovědnost při ochraně životního prostředí: Odpovědnost za historické škody na životním prostředí. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 92-93. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2010ch. [Kap.] 4. Právní odpovědnost při ochraně životního prostředí: Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 88-89. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M. a M. SMOLEK, 2010. [Kap.] 5. Ochrana životního prostředí v mezinárodním a unijním právu: Právo životního prostředí v Evropské unii. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 149-152, 166-170. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, M., 2012. Delikt ní odpovědnost v ochraně životního prostředí: Trestní odpovědnost v ochraně životního prostředí. In: DAMOHORSKÝ M., et al. *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, s. 13. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 3/2011. ISBN 978-80-246-2091-6.

DOČEKALOVÁ, L., 2013. Bez pojištění může být ekologická újma likvidační. In: *Pojistný obzor: Odborný čtvrtletník českého pojišřovnictví*. Česká asociace pojišřoven, 2013, roč. 90, ř. 1, s. 20-21. ISSN 0032-2393.

DUCHÁČKOVÁ, E., 2009. *Principy pojišřění a pojišřovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2009. ISBN 978-80-86929-51-4.

FARSKÝ a RITSCHLOVÁ, 2006a. [Kap.] 1. Východiska politiky životního prostředí. In: RITSCHLOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 7. ISBN 80-7044-779-6.

FARSKÝ, M. a I. RITSCHLOVÁ, 2006b. [Kap.] 1. Východiska politiky životního prostředí: Priority politiky životního prostředí. In: RITSCHLOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 8-9. ISBN 80-7044-779-6.

FARSKÝ, M. a I. RITSCHLOVÁ, 2006c. [Kap.] 1. Východiska politiky životního prostředí: Principy politiky životního prostředí. In: RITSCHLOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 10-12. ISBN 80-7044-779-6.

FARSKÝ, M. a I. RITSCHLOVÁ, 2006d. [Kap.] 4. Politika životního prostředí v Evropské unii: Politiky Evropské unie. In: RITSCHLOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 61. ISBN 80-7044-779-6.

FARSKÝ, M. a I. RITSCHELOVÁ, 2006e. [Kap.] 4. Politika životního prostředí v Evropské unii: Vývoj politiky životního prostředí v rámci EU. In: RITSCHELOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 67, 70-71. ISBN 80-7044-779-6.

FARSKÝ, M. a I. RITSCHELOVÁ, 2006f. [Kap.] 4. Politika životního prostředí v Evropské unii: Akční programy životního prostředí. In: RITSCHELOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 75-79. ISBN 80-7044-779-6.

HÁJEK, M., 2006a. [Kap.] 6. Nadnárodní konference k problematice životního prostředí: Globální konference Organizace spojených národů. In: RITSCHELOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 112. ISBN 80-7044-779-6.

HÁJEK, M., 2006b. [Kap.] 3. Politika životního prostředí v České republice: Politika životního prostředí do roku 1989. In: RITSCHELOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 51-52. ISBN 80-7044-779-6.

HÁJEK, M., 2006c. [Kap.] 3. Politika životního prostředí v České republice: Politika životního prostředí po roce 1989. In: RITSCHELOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 53-58. ISBN 80-7044-779-6.

HUMLÍČKOVÁ, P., 2012. Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí: Odpovědnost – účel a jednotlivé prvky. In: DAMOHORSKÝ, M., et al. *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, s. 73-74, 77. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica, 3/2011. ISBN 978-80-246-2091-6.

KRUŽÍKOVÁ, E. a J. HLAVÁČEK, 2005. [Kap.] 8. Udržitelný rozvoj a mezinárodní vztahy a spolupráce: Politika životního prostředí Evropské unie. In: MEZŘICKÝ, V., ed. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 177-179, 182. ISBN 80-7367-003-8.

POLÁŠKOVÁ, A., 2011, et al. *Úvod do ekologie a ochrany životního prostředí*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1927-9.

PLÁŠEK, A., 2010. Tragédie v Maďarsku: Ekologická katastrofa optikou pojištění. In: *Pojistný obzor: Odborný čtvrtletník českého pojišťovnictví*. Česká asociace pojišťoven, 2010, roč. 87, č. 4, s. 23-24. ISSN 0032-2393.

PULKRAB, K., 2006. [Kap.] 2. Nástroje politiky životního prostředí: Ekonomické nástroje. In: RITSCHLOVÁ, I., et al. *Politika životního prostředí*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006, s. 33. ISBN 80-7044-779-6.

PSUTKA, J., 2011. *Odpovědnost za ekologické škody v občanském právu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011. ISBN 978-80-7357-559-5.

STEJSKAL, V. a O. VÍCHA, 2009. *Zákon o předcházení ekologické újmě a o její nápravě s komentářem, souvisícími předpisy a s úvodem do problematiky ekologicko-právní odpovědnosti*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-07-3.

TOŠOVSKÁ, E., 2005. [Kap.] 6. Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí: Ochrana životního prostředí na mikroekonomické úrovni. In: MEZŘICKÝ, V., ed. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 130-136. ISBN 80-7367-003-8.

ZÁRYBNICKÁ, J. a K. SCHELLE, 2010. *Pojištění odpovědnosti za škodu: (historie a současnost)*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2010. ISBN 978-80-7418-061-3.

Internetové odkazy

Allianz pojišťovna, 2013. Allianz pojišťovna, a.s., pojištění Global EKO [online]. [vid. 2013-12-17]. Dostupné z: http://www.allianz.cz/produkty/pro-firmy/majetek-a-odpovednost/majetek-a-odpovednost_odpovednost.html#content-part-9

CAP.CZ., 2010a. Příkryl V. a J. Čechová. Pojistná smlouva v novém občanském zákoníku [online]. [2014-01-02]. Dostupné z:

<http://www.cap.cz/Item.aspx?item=Pojistn%C3%A1+smlouva+v+nov%C3%A9m+ob%C4%8Dansk%C3%A9m+z%C3%A1kon%C3%ADku&typ=HTML>

CAP.CZ, 2010b. Přikryl V. a J. Čechová. Pojistná smlouva v novém občanském zákoníku: Porovnání znění nové právní úpravy [online]. [2014-01-02]. Dostupné z: http://www.cap.cz/doc/Porovnani_OZ_PS.pdf

CENIA.CZ, 2012a. Politika životního prostředí [online]. [vid. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www1.cenia.cz/www/environmentalni-ekonomika/politika-zp>

CENIA.CZ, 2012b. *Životní prostředí v České republice 1989-2004* [online]. 1. vyd. Praha: CENIA, česká informační agentura životního prostředí, 2005, [vid. 2013-04-03]. ISBN 80-85087-56-1, EAN 978-80-85087-56-7. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFP6KHRR/\\$FILE/15let_5kor.pdf](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFP6KHRR/$FILE/15let_5kor.pdf)

CIZP.CZ, 2004-2011a. Výroční zpráva 2008, Česká inspekce životního prostředí [online]. Česká inspekce životního prostředí, 2008, 2009-07-21 [2013-04-15]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/files/=2465/VZ09-CZ%20po1.pdf>

CIZP.CZ, 2004-2011b. Výroční zpráva 2009, Česká inspekce životního prostředí [online]. Česká inspekce životního prostředí, 2010 [2013-04-02]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/files/=3224/VZ%202009%20CZ%20web.pdf>

CIZP.CZ, 2004-2011c. Výroční zpráva 2010, Česká inspekce životního prostředí [online]. Česká inspekce životního prostředí, 2011-07-13 [2013-04-02]. Dostupné z: http://www.cizp.cz/files/=3187/VZ_2010_elektronicka_cz.pdf

CIZP.CZ, 2004-2011d. Výroční zpráva 2011, Česká inspekce životního prostředí [online]. Česká inspekce životního prostředí, 2012, 2012-07-23 [2013-04-02]. Dostupné z: http://www.cizp.cz/files/=3702/CIZP_VZ_Cz_2012.indd.pdf

CIZP.CZ, 2004-2011e. Výroční zpráva 2012, Česká inspekce životního prostředí [online]. Česká inspekce životního prostředí, 2013-04-03 [2013-04-15]. Dostupné z: http://www.cizp.cz/files/=3975/CIZP_VZ_Cz_2013_web_v2-2.pdf

CZSO.CZ, 2013a. *Statistická ročenka České republiky 2012* [online]. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad, 2012, 2013-02-23 [vid. 2013-03-19]. ISBN 978-80-250-2253-5. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/A6004C2345/\\$File/000112.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/A6004C2345/$File/000112.pdf)

CZSO.CZ, 2013b. Český statistický úřad, grafy – životní prostředí [online]. [2013-02-11]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/grafy_zivotni_prostredi

Česká pojišťovna, 2013. Česká pojišťovna a.s., připojištění ekologické újmy [online]. [vid. 2013-12-17]. Dostupná z: <http://www.ceskapojistovna.cz/pripojisti?pojisti-obecne-odpovednosti-podnikatele-prumyslu#pojisti-ekologicke-ujmy>

ČSOB pojišťovna, 2013. ČSOB Pojišťovna, a. s., člen holdingu ČSOB, pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou na životním prostředí [online]. [vid. 2013-12-17]. Dostupné z: <http://www.csobpoj.cz/cs/produkty/pojisti-pro-firmy/Stranky/pojisti-podnikatelskych-rizik.aspx#k11>

EC.EUROPA.EU, 1995-2013a. Evropská unie, životní prostředí (voda) [online]. [vid. 2013-02-07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/water/index_en.htm

EC.EUROPA.EU, 1995-2013b. Evropská unie, životní prostředí (ovzduší) [online]. [vid. 2013-02-07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/air/index_en.htm

EC.EUROPA.EU, 1995-2013c. Evropská unie, životní prostředí (odpady) [online]. [vid. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/environment/waste/index.htm>

EEA.EUROPA.EU, 2012. Evropská unie, Evropská agentura pro životní prostředí [online]. 2012-03-16, 14:11 [vid. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.eea.europa.eu/cs/about-us/who>

EUROPA.EU, 1995-2013a. Evropská unie, životní prostředí [online]. [vid. 2013-01-29]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/env/index_cs.htm

EUROPA.EU, 1995-2013b. Evropská unie, Evropská komise [online]. [vid. 2013-12-19]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-commission/index_cs.htm

EUROPA.EU, 1995-2013c. Evropská unie, Evropský parlament [online]. [vid. 2013-04-08]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/european-parliament/index_cs.htm

EUROPA.EU, 1995-2013d. Evropská unie, Rada Evropské unie [online]. [vid. 2013-04-08]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm

EUROPA.EU, 1995-2013e. Evropská unie, Evropský hospodářský a sociální výbor [online]. [vid. 2013-04-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/ecosoc/index_cs.htm

EUROPA.EU, 1995-2013f. Evropská unie, Výbor regionů [online]. [vid. 2013-04-09]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_cs.htm

EUROPA.EU, 1995-2013g. Evropská unie, Soudní dvůr Evropské unie [online]. [vid. 2013-04-08]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/court-justice/index_cs.htm

EUROPA.EU, 2013. Evropská unie, *Politiky Evropské unie: Životní prostředí* [online]. Lucembursko: Úřad pro publikaci Evropské unie, 2013, [vid. 2013-12-19]. ISBN 978-92-79-23944-1, doi: 10.2775/5098. Dostupné z: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/environment_cs.pdf

EUR-LEX.EUROPA.EU, 1998-2013a. Evropská unie, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí [online]. [vid. 2012-10-08]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:08:32004L0035:CS:PDF>

EUR-LEX.EUROPA.EU, 1998-2013b. Evropská unie, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestně právní ochraně životního prostředí [online]. [vid. 2013-01-29]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:328:0028:0037:CS:PDF>

EUR-LEX.EUROPE.EU, 1998-2013c. Evropská unie, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/42/ES ze dne 27. června 2001 o posuzování vlivů některých plánů a programů na životní prostředí [online]. [vid. 2013-02-01]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:15:06:32001L0042:CS:PDF>

EUR-LEX.EUROPE.EU, 1998-2013d. Evropská unie, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků [online]. [vid. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:020:0007:0025:CS:PDF>

Generali Pojišťovna, 2013. Generali Pojišťovna a.s., připojištění životního prostředí [online]. [2013-12-17]. Dostupné z: <http://www.generali.cz/clanky/pojisteni-odpovednosti-za-skody-z-provozni-cinnosti>

MZP.CZ, 2008-2012a. *Státní politika životního prostředí 2012-2020* [online]. Ministerstvo životního prostředí, září 2012 [vid. 2013-01-31]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_130108_Statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/SP%C5%BDP_2012-20.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/news_130108_Statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/SP%C5%BDP_2012-20.pdf)

MZP.CZ, 2008-2012b. Kjótský protokol [online]. [vid. 2013-02-15]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

MZP.CZ, 2008-2012c. Ministerstvo životního prostředí [online]. [vid. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>

MZP.CZ, 2008-2012d. Environmentální politika a nástroje [online]. [vid. 2012-10-08]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_politika_nastroje

MZP.CZ, 2008-2012e. Environmentální politika Ministerstva životního prostředí [online]. [vid. 2013-1-31] Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/environmentalni_politika_mzp

MZP.CZ, 2008-2012f. Státní politika životního prostředí [online]. [vid. 2013-01-30]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi

MZP.CZ, 2008-2012g. Česká republika a Evropská unie [online]. [vid. 2013-02-15]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/cr_eu

OECD, 2003. Environmental Pollution Risk and Insurance. In: OECD, *Environmental Risks and Insurance: A Comparative Analysis of the Role of Insurance in the Management of Environment-Related Risks*. Policy Issues in Insurance. OECD, 2003, No. 6, s. 46. ISBN 92-64-10550-6. [online]. [2012-10-09]. Dostupné z: http://books.google.cz/books?id=K40g56i1tnwC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gb_s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Pracovník – UNIQA pojišťovna, a.s.

Pracovník – Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group

SEARCH.PROQUEST.COM. FINANCE; NATURAL RESOURCES MINISTRY INITIATES CREATION OF ENVIRONMENTAL INSURANCE POOL. (2012). *Interfax: Ukraine Business Daily*. [online]. [2013-12-04]. Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/1031027265?accountid=17116>

Zákony

Občanský zákoník 40/1964 Sb. ze dne 26. února 1964 ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 2012-11-06]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=30446&fulltext=&nr=40~2F1964&part=&name=&rpp=15#local-content>

Zákon č. 17/1992 Sb. ze dne 5. prosince 1991 o životním prostředí ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 2012-10-30]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=39673&fulltext=&nr=17~2F1992&part=&name=z~C3~A1kon~20o~20~C5~BEivotn~C3~ADm~20prost~C5~99ed~C3~AD&rpp=15#local-content>

Zákon č. 37/2004 Sb. ze dne 17. prosince 2003 o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě) ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 2013-01-22]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=57259&fulltext=&nr=37~2F2004&part=&name=&rpp=15#local-content>

Zákon č. 266/2006 Sb. ze dne 25. dubna 2006 o úrazovém pojištění zaměstnanců ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 2013-12-22]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=266~2F2006&part=&name=&rpp=15#seznam>

Zákon č. 167/2008 Sb. ze dne 22. dubna 2008 o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 2012-10-08]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=67056&fulltext=&nr=167~2F2008&part=&name=&rpp=15#local-content>

Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=68040&fulltext=trestn~C3~BD~20z~C3~A1kon&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>

Zákon č. 277/2009 Sb. ze dne 22. července 2009 o pojišťovnictví ve znění pozdějších předpisů [online]. [vid. 2013-01-30]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=69215&fulltext=z~C3~A1kon~20o~20poji~C5~A1~C5~A5ovnictv~C3~AD&nr=&part=&name=&rpp=15#local-content>

Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. [online]. [vid. 2013-11-21]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy